

DEKOMPOZYCJA SYSTEMU OBRONNEGO PAŃSTWA W SYSTEMIE BEZPIECZEŃSTWA NARODOWEGO

prof. dr hab. Jan WOJNAROWSKI
Akademia Obrony Narodowej

Streszczenie

Artykuł stanowi pokłosie badań prowadzonych przez autora po dokonanych strategicznym przeglądzie bezpieczeństwa narodowego i ukazaniu się Białej Księgi Bezpieczeństwa Narodowego RP. W artykule udokumentowana została dekompozycja systemu obronnego państwa w ramach budowanego systemu bezpieczeństwa narodowego RP. Obecnie stanowi on jeden z podsystemów operacyjnych systemu bezpieczeństwa narodowego, a w skład jego struktury obecnie wchodzi: działania dyplomatyczne; działania w sferze militarnej; działania służb specjalnych (wywiadu i kontrwywiadu) oraz przemysłowy potencjał obronny.

Wymienione elementy podsystemu obronnego zostały scharakteryzowane w zakresie celów, pełnionych misji i realizowanych zadań. Podsystem obronny państwa powinien być tak zorganizowany, aby zapewnić nieprzerwane funkcjonowanie organów władzy publicznej zarówno w czasie normalnego funkcjonowania państwa, w tym kryzysu, jak i stanów nadzwyczajnych (stanie wojennym, wyjątkowym, klęski żywiołowej). Zakłada się, że tak skonstruowana struktura systemu obronnego państwa powinna zapewnić utrzymanie zdolności do prowadzenia w pełnym zakresie skutecznych działań obronnych dla przeciwstawienia się wszelkim zagrożeniom (w tym agresji militarnej) dla żywotnych interesów narodowych. Jednakże faktyczna sprawność i wydolność systemu obronnego państwa może być zweryfikowana tylko przez konkretną sytuację kryzysową.

Słowa kluczowe – system obronny, podsystemy bezpieczeństwa narodowego, misje podsystemu obronnego.

Wstęp

Potrzeba stworzenia systemu bezpieczeństwa narodowego, zintegrowanego, zapewniającego szybkie i skuteczne działanie oraz przeciwdziałanie możliwym zagrożeniom jest dla ochrony i obrony państwa i jego obywateli sprawą priorytetową. Kwestia ta jest tym bardziej istotna, iż współczesny system bezpieczeństwa narodowego musi być zorientowany na przeciwstawienie się różnorodnym zagrożeniom i powinien być na tyle sprawny, aby móc wykorzystać pojawiające się wyzwania i szanse. Analiza zbiorów zadań w zakresie obronności wynika i będzie zawsze wynikała z oceny zagrożeń, w tym głównie tych, których nie sposób wcześniej zidentyfikować. Zatem rozważania nad systemem obronnym państwa wynikają przede wszystkim z mogących wystąpić zagrożeń, które współcześnie przybierają charakter transgraniczny. Dlatego pojawia się pytanie, czy nasz kraj – Polska posiada w pełni sprawny system

obronny i czy pozwala on na skuteczne reagowanie na mogące wystąpić zagrożenia? Czy tworzy on integralną całość, czy też istnieją podmioty wykonawcze słabo przygotowane, niedoinwestowane, które obniżają jego sprawność użytkową? Na te i wiele innych pytań odpowie materiał merytoryczny zawarty w tym artykule.

System obronny państwa jest włączany do podsystemów operacyjnych systemu bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej¹ jako jeden z podsystemów. Podsystem ten tworzy jednocześnie odrębny system², wyodrębniany w oparciu o kryterium funkcjonalne podsystemów wykonawczych. W obecnym kształcie trudno jest jednak rozpatrywać go jako jeden z podsystemów operacyjnych systemu bezpieczeństwa narodowego, gdyż

¹ Patrz: *Biała Księga Bezpieczeństwa Narodowego RP*, wyd. BBN, Warszawa 2013, s. 166.

² Przez system rozumie się tu pewien zbiór elementów, celowo zintegrowanych, cechujących się uporządkowaniem i względną odrębnością, wyodrębniony z organizacji, jaką jest państwo.

ten właściwie nie funkcjonuje (jest systemem rozdzielczym). Biorąc pod uwagę zasady pozwalające na wyróżnienie „podsystemu obronnego państwa”, należy podkreślić, że podsystem ten nie spełnia jeszcze wymogu rozdzielności i zupełności³. Nie jest to typowy podsystem, tworzą go bowiem różne podmioty, między którymi występują pewne relacje, które nie są jednak tak uporządkowane jak ma to miejsce w innych systemach. W ramach tego podsystemu realizowana jest misja zapewnienia obrony państwa jako jednostki politycznej, spełniającej powierzone mu funkcje gwarantujące trwanie państwa jako całościowego bytu o stałej organizacji i ustroju. Ważne jest również zapewnienie pozycji państwa na arenie międzynarodowej.

Obronność państwa stanowi dziś jeden z zasadniczych kierunków jego działalności, związanej zarówno z rozwojem w czasie pokoju, jak i z funkcjonowaniem w czasie wojny. Stanowi ona zdolność państwa do prowadzenia skutecznych działań obronnych, ochrony jego obywateli i całego dziedzictwa narodowego. Dziedzina obronności państwa ma obecnie charakter kompleksowy i stanowi przedmiot zainteresowania całego aparatu władzy państwowej, administracji publicznej i gospodarki państwa⁴. Podstawowym elementem w tym podsystemie są siły zbrojne oraz inne służby, straż, agencje oraz inspekcje, które realizują zadania ochronne/obronne państwa oraz zapewniają bezpieczeństwo i nienaruszalność jego granic. Aby siły te mogły zrealizować postawione przed nimi zadania, wszystkie organy i instytucje państwowe oraz każdy obywatel Rzeczypospolitej muszą w sposób zorganizowany wypełnić obowiązki obrony ojczyzny. W stosunku do obywateli obowiązek obrony można podzielić na dwie główne grupy, a mianowicie obowiązek osobistego bezpośredniego udziału w realizowaniu zadań obronnych oraz obowiązek materialnego świadczenia na rzecz obronności, zwany również obowiązkiem świadczeń rzeczowych.

³ W. Kitler wymienia katalog zasad, których łączne spełnienie pozwala prowadzić rozważania o systemie bezpieczeństwa narodowego. Są to: – ścisłość, wymagająca oddzielenia elementów systemu od jego otoczenia (system traktowany jest jako element nadsystemu (większego systemu); – zupełność czyli kompletność oznaczająca iż w skład systemu mogą wchodzić jedynie elementy występujące w jego podsystemach; – rozłączność (rozdzielność) to wyraźne rozdzielenie elementów tworzących poszczególne podsystemy i niewystępowanie części wspólnych. W. Kitler, *Bezpieczeństwo narodowe RP...*, s. 319.

⁴ J. Wojnarowski, *System obronności państwa*, AON, Warszawa 2005, s. 5.

Dotychczasowy zakres systemu obronnego państwa

Na obecnym etapie rozwoju systemu obronnego państwa oraz budowanego systemu bezpieczeństwa narodowego zachodzą istotne podobieństwa w ich funkcjonowaniu, strukturze i elementach składowych (wykonawczych). W dotychczasowym pojęciu system obronny państwa, mający w swojej strukturze wewnętrznej trzy podstawowe podsystemy – podmioty: kierowania obronnością; militarny i niemilitarny, utożsamiany był z systemem bezpieczeństwa narodowego, w których zaangażowane były te same siły i środki. Zatem w przypadku obu systemów występuje dublowanie się podmiotów składowych (wykonawczych). Przewartościowanie problemów wchodzących w zakres systemu bezpieczeństwa narodowego i systemu obronnego państwa umożliwi czytelne interpretowanie misji, celów i zadań dla tworzonego systemu bezpieczeństwa narodowego, który ukierunkowany jest na likwidację wszelkich zagrożeń, w tym polityczno-militarnych, a te ostatnie były poprzednio w gestii systemu obronnego państwa (zapobieganie im oraz ich likwidacja)⁵. Dlatego system obronny państwa należy zastąpić **podsystemem obronnym**⁶, którego głównym podmiotem będą Siły Zbrojne RP realizujące zadania wspólnie z dyplomacją i siłami wywiadu oraz kontrwywiadu wojskowego, a także siłami ochronnymi państwa.

Do zapewnienia skutecznej obrony narodowej – wartości i interesów narodowych, czyli funda-

⁵ W Strategii bezpieczeństwa narodowego z 2007 r. brak jest wyraźnego zapisu, dotyczącego obrony państwa.

⁶ **Podsystem obronny** – to uporządkowany zbiór podmiotów przeznaczonych do ochrony i obrony państwa jako instytucji politycznej i terytorialnej przed zagrożeniami, które godzą w żywotne interesy narodu: suwerena, integralność, nienaruszalność granic i porządek konstytucyjny (wg *Białej Księgi Bezpieczeństwa Narodowego RP*).

Podsystem obronny – to uporządkowany zbiór podmiotów przeznaczonych do ochrony i obrony państwa jako instytucji politycznej i terytorialnej przed zagrożeniami, które godzą w żywotne interesy narodu: suwerenność, integralność terytorialna, nienaruszalność granic i porządek konstytucyjny (wg W. Kitlera, *System bezpieczeństwa państwa, projekt rozwojowy na rzecz bezpieczeństwa i obronności*, AON Warszawa 2013).

Podsystem obronny – to uporządkowany zbiór podmiotów przeznaczonych do ochrony i obrony państwa jako instytucji politycznej i terytorialnej przed zagrożeniami, które godzą w żywotne interesy narodu: suwerenność, integralność terytorialna, nienaruszalność granic i porządek konstytucyjny (pojęcie autorskie J.W).

mentalnej do przetrwania i przyszłej pomyślności działalności narodu i państwa, decydującego o bycie obecnego i przyszłych pokoleń – będą służyły Siły Zbrojne RP. Bronić tych wartości powinny nie tylko siły zbrojne, lecz także pozostałe podmioty wchodzące w skład struktury obronnej państwa. Sprawność działania podsystemu obronnego państwa tworzona będzie w oparciu o Siły Zbrojne RP, które stanowią istotny instrument budowania wiarygodności i międzynarodowej pozycji Polski zarówno w Unii Europejskiej, jak i w Sojuszu Północnoatlantyckim. Powinny one stanowić integralną część europejskiego systemu ochronno-obronnego, zdolnego do solidarnego działania w sytuacji pojawienia się bezpośredniego zagrożenia. Dzięki tworzeniu profesjonalnych sił zbrojnych o modułowym charakterze istnieje możliwość realizacji zadań obronnych we wszystkich stanach bezpieczeństwa narodowego (w stanie pokoju, kryzysu i wojny).

Diagnoza systemu bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej

Określając strukturę i zadania podsystemu obronnego państwa, należy poddać go diagnozie. Diagnoza⁷ to rozpoznanie istoty i uwarunkowań złożonego stanu rzeczy na podstawie jego cech, w oparciu o znajomość ogólnych prawidłowości panujących w dziedzinie bezpieczeństwa narodowego. Pojęcie to zawiera w sobie wiele aspektów, dlatego wyróżnić możemy diagnozy cząstkowe, poszczególnych podsystemów bezpieczeństwa narodowego, w tym operacyjnych, oraz wsparcia bezpieczeństwa narodowego. Poznanie diagnostyczne opiera się na dwóch głównych elementach, takich jak doświadczenie i rozumowanie⁸. Diagnoza w podsystemach bezpieczeństwa narodowego to rozpoznanie na podstawie zebranych i ocenionych danych z różnych źródeł poszczególnych elementów systemu bezpieczeństwa narodowego, jego genezy i uwarunkowań oraz wyjaśnia-

⁷ Termin diagnoza pochodzi z języka greckiego (dignosis) – oznacza rozpoznanie, a ściślej rozróżnienie. Interpretacja tego terminu podkreśla jego dwa składniki: zebranie potrzebnych danych i ich krytyczne opracowanie w drodze rozumowania.

⁸ Rozumowanie obejmuje: wyjaśnianie, tłumaczenie, argumentowanie i spełniane jest przez: wnioskowanie, dowodzenie, sprawdzanie oraz negocjowanie (odrzućcie fałszywych dowodów).

nie misji, celów i zadań na danym etapie rozwoju tego systemu, a także ocena możliwości jego ukierunkowania na zachodzące zmiany społeczne, polityczne i gospodarcze w państwie.

Bezpośrednim rezultatem przeprowadzenia diagnozy systemu bezpieczeństwa narodowego są ekspertyzy, która stanowią podstawę do przeprowadzenia prognoz rozwoju zagrożeń oraz użycia zasobów (sił i środków) do ich likwidacji. Diagnoza w tym systemie to badania zakrojone na dość dużą skalę, które w konsekwencji mają dać odpowiedź na zasadnicze pytanie: jak jest zorganizowany system bezpieczeństwa narodowego RP? Badania te są podejmowane z przesłanek dotyczących zagrożeń zewnętrznych i wewnętrznych zwykle w odpowiedzi na założoną sytuację problemową i mają założone cele praktyczne dla skutecznego przekształcania istniejącej rzeczywistości⁹. Nasuwa się pytanie, jakie działania łączą podsystemy operacyjne i wsparcia w systemie bezpieczeństwa narodowego? Można konstatować, że są to wszelkie działania oraz przedsięwzięcia podjęte przez organy władzy i administracji, których zadaniem jest zapewnienie najistotniejszej wartości, jaką jest bezpieczeństwo o charakterze indywidualnym (jednostkowym), państwowym (krajowym) i międzynarodowym. Wobec tego podsystemy te nie stanowią bytu samodzielnego, ale są częścią aktywności państwa w dziedzinie bezpieczeństwa narodowego, który przesądza o bezpieczeństwie czynników konstytutywnych państwa, a więc władzy, ludności i terytorium.

Struktura¹⁰ każdego systemu (podsystemu) jest warunkowana przez oddziaływanie na jej tworzenie przynajmniej dwóch czynników, z których pierwszy dotyczy otoczenia (środowiska), w którym ma on funkcjonować, a drugi wynika z funkcji i celów, jakie mają być realizowane przez system. Struktury organizacyjne można charakteryzować przez wskazanie różnorodnych kryteriów, do których między innymi należy:

- obszar oddziaływania systemu (podsystemu) w systemie bezpieczeństwa narodowego;
- zorientowanie systemu (podsystemu) na wykonanie zadań operacyjnych i wsparcia;

⁹ B. Szatur-Jaworska, *Diagnozowanie w polityce społecznej*, IPS UW, Warszawa 2002, s. 19.

¹⁰ Struktura oznacza układ i wzajemne relacje elementów (części) stanowiących całość danego systemu. *Słownik wyrazów obcych PWN*, Warszawa 1980, s. 706.

- rozpiętość kierowania, przestrzegając zasady jednoosobowego kierownictwa;
- ustalenie liczby podmiotów wchodzących w skład tworzonego systemu (podsystemu) oraz powiązania między nimi, określając możliwy przepływ informacji;
- uwzględnienie możliwości podjęcia natychmiastowych działań przez podmioty wchodzące w skład systemu (podsystemu);
- określenie stopnia sformalizowania systemu (podsystemu) i jego skuteczności działania.

Budując według powyższych wskaźników system bezpieczeństwa narodowego, należy zwrócić uwagę na czynniki, które będą bezpośrednio wpływały na jego funkcjonowanie, takie jak: szybko zmieniające się otoczenie, które wymaga od systemu zapewnienia dużej elastyczności w funkcjonowaniu; wielkość struktur organizacyjnych poszczególnych podsystemów, będzie miała wpływ na możliwości sprawnego kierowania nim; kultura podmiotów organizacyjnych podsystemów – przestrzeganie wspólnych norm wartości; umiejętności szefów (kierowników) komórek zarządzających na niższych szczeblach struktury organizacyjnej systemu. Stąd wynika, że każda struktura organizacyjna powinna zawierać uporządkowane hierarchiczne i celowo dobrane elementy, a także uwzględniać powiązania i relacje różnego rodzaju pomiędzy jej poszczególnymi ogniwami. Stąd przyjmuje się, że konstrukcja organizacji (struktura) powinna opierać się na opisanych powyżej zasadach, które należy uwzględniać w trakcie opracowywania skutecznej struktury organizacyjnej każdego systemu (podsystemu). Struktura organizacyjna pełni funkcje regulacyjne w organizacji. Pozwala na kształtowanie ładu wewnętrznego poprzez określenie miejsca dla każdego z elementów w systemie organizacyjnym, a także umożliwia wyznaczenie pożądaných sposobów działania. Przede wszystkim służy ona potrzebom zarządzania. Ustalone w świadomy sposób oraz zapisane w dokumentacji organizacyjnej zależności scalają i porządkują elementy systemu, umożliwiając sprawne zarządzanie złożoną całością organizacyjną danego systemu.

Struktura organizacyjna podsystemu operacyjnego obejmuje dwa spójne z sobą podsystemy, które mają istotny wpływ na zagrożenia zewnętrzne (polityczno – militarne) ale nie tylko, bowiem występujące w ich składzie siły i środki są i będą angażowane do likwidacji zagrożeń niemilitar-

nych. Głównie do udziału w likwidacji zagrożeń terrorystycznych i wynikających ze skutków kłęski żywiołowej.

Podsystem obronny, w skład którego wchodzi: służby zagraniczne zajmujące się działalnością dyplomatyczną i wywiadowczą, wszystkie podmioty organizacyjne sił zbrojnych oraz przemysłowy potencjał obronny państwa.

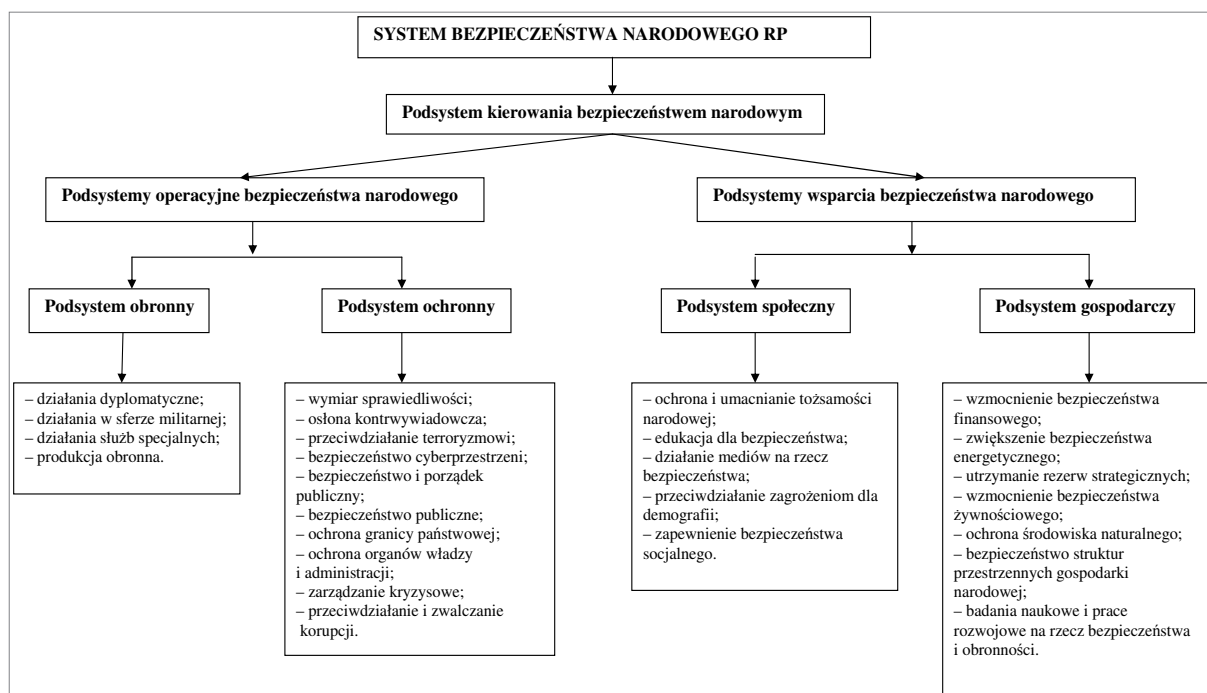
Podsystem ochronny, który obejmuje wymiar sprawiedliwości, osłonę kontrwywiadowczą, przeciwdziałanie terroryzmowi i ekstremizmowi, ochronę cyberprzestrzeni, bezpieczeństwo i porządek publiczny, ratownictwo i ochronę ludności, ochronę granicy państwowej, ochronę organów władzy i ludności, ochronę obiektów szczególnie ważnych dla bezpieczeństwa, ochronę informacji niejawnych, bezpieczeństwo w ruchu drogowym, przeciwdziałanie korupcji oraz współpraca i koordynacja działalności w zakresie bezpieczeństwa lokalnego.

Natomiast struktura organizacyjna podsystemu wsparcia bezpieczeństwa narodowego obejmuje podsystem działalności społecznej i podsystem działalności gospodarczej w systemie bezpieczeństwa narodowego RP.

Podsystem społeczny w sferze bezpieczeństwa narodowego ma na celu zapewnienie bezpiecznych warunków godnego życia obywatelom oraz rozwoju duchowego i materialnego, a także ochrony dziedzictwa narodowego. Obejmuje on ochronę i umacnianie tożsamości narodowej, edukację dla bezpieczeństwa oraz bezpieczeństwo demograficzne i socjalne państwa.

Podsystem gospodarczy ma na celu ochronę podstaw materialnych zasobów gospodarczych przed zagrożeniami w czasie pokoju, kryzysu i wojny oraz wsparcie działań ochronno – obronnych państwa w tych stanach bezpieczeństwa narodowego.

Na rysunku 1 pokazany został znowelizowany system bezpieczeństwa narodowego, a w jego składzie podsystemy operacyjne i wsparcia, te pierwsze są pokrótce scharakteryzowane w niniejszym artykule.

Źródło: *Strategia bezpieczeństwa narodowego RP z dnia 11 sierpnia 2014 r.*

Rys. 1. Znowelizowany system bezpieczeństwa narodowego RP

Wymagania wobec podsystemu operacyjnego

Jeśli uznajemy, że bezpieczeństwo narodowe jest najwyższą potrzebą i wartością narodu oraz najważniejszym celem działania państwa, to musi istnieć jakiś system – podsystem organizacyjny, który ochroni te wartości narodowe oraz obroni je przed różnego rodzaju zagrożeniami zewnętrznymi. Takim podsystemem jest podsystem operacyjny (ochrony i obrony państwa), który tworzy warunki niezbędne dla zapewnienia bezpieczeństwa narodowego i stanowi podstawę skuteczności oraz wiarygodności prowadzonej polityki zagranicznej w tworzeniu zewnętrznych warunków bezpieczeństwa narodowego¹¹. Reasumując: ochrona i obrona państwa w całości kształcie jego działań, w aspekcie bezpieczeństwa narodowego, jest gwarantem bezpieczeństwa potencjału obronnego, a jednocześnie chroni i broni wartości bezpieczeństwa narodowego. Warto również dodać, że funkcja ochronno-obronna okazuje się na bliższy i dalszy okres niezbędnym uzupełnieniem rozkwitu ekonomicznego i postępu kulturalnego narodu¹².

Konieczność zaspokojenia egzystencjalnych potrzeb istnienia i przetrwania narodu oraz państwa

determinuje główny cel polityki państwa, jakim jest zapewnienie jego bezpieczeństwa w wymiarze narodowym i międzynarodowym. Siły Zbrojne RP, służby i straże stanowią zasadnicze narzędzia państwa i tradycyjnie już odgrywają wiodącą rolę w kształtowaniu polityki państwa, choć współcześnie katalog zadań realizowanych przez te podmioty ulegał znacznemu poszerzeniu, obejmując zadania w obszarach tradycyjnie cywilnych na wypadek pojawienia się zagrożeń niemilitarnych.

W celu zapewnienia właściwej realizacji zadań stojących przed podsystemem operacyjnym (ochronno-obronnym) powinien on być zorganizowany i utrzymywany w sposób gwarantujący:

- zdolność do odstraszenia, ochrony i obrony oraz realizacji zadań obrony kolektywnej;
- współpracę ze strukturami sojuszniczymi (art. 5 TW), przy zachowaniu zdolności do skutecznego działania samodzielnego (art. 3 TW);
- efektywną współpracę sił zbrojnych, służb i straży oraz przedsiębiorców realizujących zadania obronne, organizacji pozarządowych i poszczególnych obywateli na rzecz ochrony i obrony niepodległości i nienaruszalności terytorialnej państwa;
- zdolność do monitorowania i przeciwdziałania zagrożeniom militarnym oraz reagowania na

¹¹ J. Slessor, *Polityka zagraniczna bez siły jest bezsilna. Strategia Zachodu*, Warszawa 1958, s. 29.

¹² A. Beaufre, *Wstęp do strategii. Odstraszanie...*, s. 240.

pojawiające się zagrożenia w ich wczesnej fazie, a także do usuwania ich skutków;

– wykorzystanie kompetencji, umiejętności i wiedzy podmiotów, osób na kierowniczych stanowiskach uczestniczących w pracach poszczególnych komponentów podsystemu ochronno-obronnego.

Powyższe wymagania podsystemu (operacyjnego) ochronno-obronnego będą się materializowały na wypadek obrony terytorium RP przed agresją zbrojną przez realizację zadań wynikających z narodowych i sojuszniczych planów operacyjnych, które obejmują: uruchomienie systemu mobilizacyjnego rozwinięcia Sił Zbrojnych RP, przegrupowanie ich do rejonów operacyjnego przeznaczenia oraz zademonstrowanie determinacji społeczeństwa i politycznej woli państwa do przeciwstawienia się agresji zbrojnej. Jeżeli rozwój kryzysu zmierzał będzie nieuchronnie do konfrontacji zbrojnej, na wniosek władz narodowych zostaną rozwinięte na terytorium Polski Sojusznicze Siły Wzmocnienia. W skład zgrupowania obronnego połączonych sił sojuszniczych wejdą również Siły Zbrojne RP. Zadaniem tego zgrupowania będzie przeciwdziałanie agresji, odparcie napaści zbrojnej oraz uniemożliwienie rozwinięcia działań ofensywnych. Działania służb, straży ochronnych ukierunkowane będą głównie na utrzymanie i odtworzenie potencjału obronnego państwa. W ramach tych działań realizowane będą zadania związane z zapewnieniem skutecznej ochrony struktur państwa do umożliwienia funkcjonowania administracji publicznej i gospodarki w warunkach wojny, zaspakajaniem podstawowych potrzeb ludności oraz udzielaniem wszechstronnego wsparcia siłom zbrojnym (własnym i sojuszniczym), w tym właściwe funkcjonowanie transportu i łączności¹³. Z tego zapisu wynika, że szczególną misją podsystemu operacyjnego (ochronno – obronnego) jest zapewnienie ciągłości funkcjonowania państwa w warunkach kryzysu polityczno-militarnego oraz w czasie wojny przez jego ochronę i obronę.

Misje, funkcje i cele podsystemu operacyjnego (ochronno-obronnego)

Misje podsystemu operacyjnego (ochronno-obronnego) bezpieczeństwa narodowego powinny zapewniać: utrzymanie bezpieczeństwa i integralności terytorialnej kraju; utrwalanie pokoju i stabilizacji międzynarodowej; wspieranie bezpieczeństwa wewnętrznego; obronę państwa i przeciwstawienie się agresji zbrojnej przez uczestnictwo w strategicznej operacji obronnej na terytorium Polski oraz udział w operacji obronnej poza obszarem kraju odpowiednio do zobowiązań sojuszniczych. Misja ta będzie polegała na wykonywaniu zadań dotyczących ochrony granic państwa (powietrznej, morskiej i lądowej); ponadto udziale narodowych komponentów wojskowych w międzynarodowych operacjach reagowania kryzysowego, realizowanych w celu opanowania kryzysów oraz zapewnienia osłony przed ich skutkami; udziale sił obronnych w operacjach pokojowych i stabilizacyjnych ONZ, NATO i UE, obejmujących militarne wsparcie wysiłków na rzecz tworzenia struktur państwowych opartych na zasadach demokracji, poszanowania bezpieczeństwa oraz rozwoju wolnorynkowej gospodarki; udziale w międzynarodowych operacjach mających na celu ochronę infrastruktury wydobywczej i dróg przesyłowych surowców energetycznych w celu zapewnienia płynności dostaw tych surowców.

Podsystem operacyjny (ochronno-obronny) państwa powinien realizować trzy zasadnicze funkcje:

- stanowić główny potencjał obronny (ludzki, materialny i finansowy);
- być środkiem wsparcia poczynań dyplomacji we wszystkich trzech stanach bezpieczeństwa państwa (pokoju, kryzysu i wojny);
- stanowić płaszczyznę integracji z pozostałymi podsystemami systemu bezpieczeństwa narodowego (społecznym i gospodarczym).

Siły zbrojne pełnią funkcję wewnętrzną i zewnętrzną, stanowiąc czynnik odstraszania, wymuszania i utrzymania pokoju. W ramach funkcji wewnętrznej w dalszym ciągu zasadniczą kwestią pozostaje zapewnienie zdolności państwa do obrony oraz utrzymywanie gotowości do przeciwstawienia się agresji. Ponadto głównym zadaniem Sił Zbrojnych RP w ramach funkcji wewnętrznej jest wspieranie bezpieczeństwa wewnętrznego i pomoc społeczeństwu, co wymaga zdolności do

¹³ *Strategia obronności Rzeczypospolitej Polskiej strategia sektorowa do strategii bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*, MON, Warszawa 2009, s. 11–12.

realizacji zadań polegających na monitorowaniu i ochronie przestrzeni powietrznej oraz wsparciu ochrony granicy lądowej i wód terytorialnych, prowadzeniu działalności rozpoznawczej i wywiadowczej; monitorowaniu skażeń promieniotwórczych, chemicznych biologicznych na terytorium kraju; oczyszczaniu terenu z materiałów wybuchowych i przedmiotów niebezpiecznych pochodzenia wojskowego, prowadzeniu działań poszukiwawczo-ratowniczych; pomocy władzom państwowym i administracji publicznej oraz społeczeństwu w rozwiązywaniu sytuacji kryzysowych.

Do funkcji zewnętrznej Sił Zbrojnych RP w głównej mierze należy: obrona przed zagrożeniami polityczno-militarnymi, w tym aktywne uczestnictwo w przedsięwzięciach międzynarodowych organizacji oraz w koalicjach w obszarze bezpieczeństwa; kształtowanie stosunków międzynarodowych poprzez wspieranie dyplomacji, utrzymywanie stosunków dwu- i wielostronnych z siłami zbrojnymi innych państw; utrzymywanie pokoju oraz stabilizacji w bliższym i dalszym otoczeniu, w tym współpraca wojskowa i realizacja środków budowy zaufania; militarne odstraszenie – poprzez utrzymywanie w czasie pokoju części sił w gotowości do działań, a pozostałych w gotowości do mobilizacyjnego rozwinięcia.

Nadrzędnym **celem podsystemu operacyjnego (ochronno-obronnego)** jest utrzymywanie gotowości do skutecznego reagowania na zagrożenia dla niepodległości i nienaruszalności terytorialnej Rzeczypospolitej Polskiej oraz zapewnienie warunków dla utrzymywania ładu konstytucyjnego, wewnętrznej stabilności państwa oraz bezpieczeństwa powszechnego Polski¹⁴.

W dalszej części charakterystyki podsystemu operacyjnego (ochronno-obronnego) należy przyjąć się jego/ich misji, celom i zasadniczym zadaniom, które zostały im przypisane.

Misje, cele i zadania podsystemu obronnego

Misja sił zbrojnych to przygotowanie ich do zapewnienia obrony terytorium państwa (państw

¹⁴ Cel jest to formalnie ustalone i przewidywane do osiągnięcia w przyszłości zamierzenie, wynikające z potrzeb społeczno-gospodarczych środowiska, w jakim dany system działa. A. Stabryła, J. Trzcieniecki, *Organizacja i zarządzanie*, wyd. PWN Warszawa 1982, s. 316.

sojuszniczych) na wypadek zagrożeń godzących w narodowy interes oraz znaczący ich udział w reagowaniu na wszelkie kryzysy dotyczące bezpieczeństwa państwa¹⁵.

Współcześnie Siły Zbrojne RP stanowią główny instrument realizacji polityki i strategii bezpieczeństwa, wyrażający się: wsparciem polityki i obroną interesów państwa na arenie międzynarodowej środkami militarnymi; realizacją zobowiązań międzynarodowych i sojuszniczych (koalicyjnych) w zakresie użycia sił zbrojnych; udziałem w obronie praworządności, porządku publicznego i trwałości państwa. Podstawowym zadaniem Sił Zbrojnych RP jest zapewnienie zdolności państwa do obrony oraz utrzymanie gotowości do przeciwstawienia się agresji w ramach zobowiązań sojuszniczych. Utrzymują one gotowość do działań o charakterze asymetrycznym, w tym w wielonarodowych połączonych operacjach zwalczania terroryzmu, prowadzonych zgodnie z prawem międzynarodowym, organizowanych przez NATO lub doraźną koalicję państw. Ponadto Siły Zbrojne RP pozostają w gotowości do udziału w wielonarodowych połączonych operacjach stabilizacyjnych, pokojowych oraz humanitarnych poza terytorium kraju.

Zapewnienie bezpieczeństwa w czasie pokoju oraz wsparcie procesów stabilizacji i operacji humanitarnych, a także zapobieganie konfliktom daje asumpt do opracowania misji i zadań dla profesjonalnych sił zbrojnych. Obecnie przyjmuje się trzy rodzaje misji¹⁶ dla naszych sił zbrojnych, które obejmują następujące działania¹⁷:

- zagwarantowanie obrony państwa i przeciwstawienie się agresji zbrojnej;
- wspieranie bezpieczeństwa wewnętrznego i pomocy społeczeństwu;
- udział w procesie stabilizacji sytuacji międzynarodowej, w tym udział w międzynarodowych działaniach z dziedziny zarządzania kryzysowego.

¹⁵ *Strategia wojskowa RP*, MON, Sztab Gen. WP, Warszawa 2003, s. 14.

¹⁶ Misja – to zestaw wartości wyrażających specyficzną rolę danej instytucji/organizacji na rzecz otoczenia, w ramach których instytucja/organizacja posiada szereg zadań do spełnienia, a one uzasadniają funkcjonowanie tej instytucji w państwie. Misja instytucji/organizacji przekłada się na zadania, które musi ona wykonać, aby zrealizować swój cel. Definiowanie misji instytucji/organizacji jest głównym krokiem w formułowaniu celów (definicja autorskie).

¹⁷ *Strategia bezpieczeństwa narodowego RP z dnia 11 sierpnia 2014 r.*, MON, Warszawa, s. 14.

Realizowane przez Siły Zbrojne RP misje i zadania w zakresie utrzymania gotowości obronnej państwa powinny się przekładać na ich skład, strukturę organizacyjną, uzbrojenie i wyposażenie oraz dyslokację jednostek. To było też bezpośrednią przyczyną rozpoczęcia programu profesjonalizacji Sił Zbrojnych RP, czyli uzawodowienia armii i modernizacji technicznej. Słusznie przyjęto założenie, iż armia uzawodowiona – w postaci dobrze wyszkolonych, odpowiednio wyposażonych (uzbrojonych) żołnierzy, którzy są bardziej dyspozycyjni i mobilni, daje większą gwarancję skuteczności działań w różnym środowisku, w ramach różnego typu operacji. Proces ten wymaga zmian w strukturach wewnętrznych jednostek wojskowych, jak też w procesie szkolenia. Ponadto łączy się ściśle z drugim obszarem profesjonalizacji, jakim jest modernizacja armii, tj. wyposażenie jej (w tym rodzajów sił zbrojnych) w nowoczesne systemy uzbrojenia. Profesjonalizacja jest procesem złożonym, długotrwałym, dlatego trudno dzisiaj określić datę jej zakończenia, lecz z całą pewnością wymaga pilnej realizacji. Określone priorytety, mające wspomóc i przyspieszyć transformację sił zbrojnych, odnoszą się do: wyższego poziomu i jakości wyposażenia technicznego, wyszkolenia dowództw sztabów, zintegrowania logistyki, lepszej dyslokacji jednostek, zdolności ekspedycyjnych, zdolności do działania w środowisku sieciocentrycznym, ochrony kontrwywiadowczej i współpracy cywilno-wojskowej, a ponadto osiągnięcia wyższej interoperacyjności z sojusznikami i odpowiedniego stopnia standaryzacji. Przyjęte priorytety w zakresie modernizacji technicznej mają zwiększać zdolności antyzaskoczeniowe (rozpoznanie i ostrzeżenie), mobilność i siłę rażenia oraz możliwość zobrazowania działań, a także wspierać dowodzenie.

Szczegółowe cele profesjonalizacji sił zbrojnych będą obejmowały: zapewnienie obrony terytorium Polski przed agresją zbrojną poprzez zbudowanie silnego podsystemu obronnego; zapewnienie bezpieczeństwa obywateli poprzez przygotowanie ich do militarnej obrony kraju (odbycie służby wojskowej, edukacja obronna młodzieży, szkolenie kandydatów do służby kontraktowej, szkolenie żołnierzy rezerwy, patriotyczne wychowanie młodzieży); wsparcie organów administracji publicznej w operacjach likwidacji zagrożeń niemilitarnych na terenie kraju. **Strategia rozwojowa na 2022 rok zakłada osiem szczegółowych**

celów dla sił zbrojnych na kolejną dekadę. Są to następujące cele i zadania do realizacji¹⁸:

• **zwiększenie potencjału Sił Zbrojnych RP do wypełniania misji** w zakresie:

– zapewnienia zdolności państwa do obrony oraz przeciwstawienia się agresji w ramach zobowiązań sojuszniczych,

– udziału w stabilizowaniu sytuacji międzynarodowej,

– udzielania pomocy wojskowej organom państwa w niemilitarnych sytuacjach kryzysowych,

– zwiększania nasycenia nowoczesnym uzbrojeniem i sprzętem wojskowym, w tym poprzez udział w programach międzynarodowych,

– osiągnięcia interoperacyjności i kompatybilności przez Siły Zbrojne RP w ramach NATO i UE;

• **doskonalenie struktur organizacyjnych Sił Zbrojnych RP**, obejmujące:

– tworzenie struktur modułowych,

– podnoszenie poziomu wyszkolenia wojsk i doskonalenie zawodowe żołnierzy zawodowych,

– osiągnięcie standardów w zakresie ukończenia dowództw i jednostek wojskowych oraz zwiększenie ich dostępności,

– spłaszczenie i „odchudzenie” struktur dowodzenia,

– stworzenie nowoczesnego systemu rezerw (Narodowe Siły Rezerwowe),

– optymalizację potencjału logistycznego,

– poprawę zdolności wojskowej służby zdrowia do zabezpieczenia SZ RP,

– wdrożenie Zintegrowanego Wieloszczeblowego Systemu Informatycznego Resortu Obrony Narodowej;

• **podniesienie poziomu wyszkolenia wojsk** poprzez:

– podnoszenie poziomu wykształcenia i kształcenia zawodowego żołnierzy zawodowych,

– podnoszenie poziomu wyszkolenia wojsk i doskonalenie zawodowe żołnierzy zawodowych,

– rozwijanie i wdrażanie innowacyjnych koncepcji i doktryn,

– wdrożenie systemu wykorzystania doświadczeń z działalności Sił Zbrojnych RP;

• **wzmacnianie zdolności struktur administracyjno-gospodarczych kraju do wspierania obrony państwa**, a w tym:

¹⁸ *Strategia rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego RP 2022*, przyjęta uchwałą Rady Ministrów z dnia 9 kwietnia 2013 r., s. 52.

- doskonalenie pozamilitarnych przygotowań obronnych,
 - wzmacnianie przemysłowego potencjału obronnego,
 - rozwijanie zdolności HNS,
 - doskonalenie współpracy cywilno-wojskowej (CIMIC),
 - wypracowanie rozwiązań systemowych regulujących obszar obrony cywilnej;
 - **poprawa planowania obronnego** poprzez:
 - poprawę planowania obronnego na szczeblu strategicznym,
 - poprawę planowania i programowania rozwoju Sił Zbrojnych RP;
 - **budowa nowoczesnego i produktywnego potencjału naukowo-badawczego na rzecz obronności**, obejmująca:
 - dostosowanie systemu organizowania i wdrażania prac naukowo-badawczych do standardów obowiązujących w UE i NATO,
 - intensyfikację działań zmierzających do aktywnego uczestnictwa polskich ośrodków naukowych i przemysłowych w międzynarodowych programach zbrojeniowych;
 - **skuteczna promocja obronności;**
 - **poprawa zdolności rozpoznania i ochrony przed zagrożeniami bezpieczeństwa państwa**, polegająca na:
 - poprawie zdolności rozpoznawania, zapobiegania oraz zwalczania zagrożeń dla bezpieczeństwa wewnętrznego państwa,
 - poprawie zdolności rozpoznania na wszystkich poziomach dowodzenia w układzie narodowym, sojuszniczym i koalicyjnym.
- Współczesne siły zbrojne powinny być zdolne zarówno do obrony Polski, jak i udziału w obronie sojuszników, a także do wspierania działań stabilizujących środowisko międzynarodowe oraz organów administracji centralnej i terenowej państwa, jak też pomocy społeczeństwu.

Misje, cele i zadania służby zagranicznej – dyplomacji

Działania dyplomatyczne służą zapewnieniu korzystnych warunków międzynarodowych, możliwie najpełniej gwarantujących bezpieczeństwo Rzeczypospolitej Polskiej i realizację jej szeroko pojętych interesów. Stałym kierunkiem aktywności polskiej dyplomacji są działania nakierowa-

ne na wzmacnianie wiarygodności i skuteczności Sojuszu Północnoatlantyckiego. Priorytetem pozostaje wzmacnianie kolektywnej obrony i siły odstraszenia NATO, a także wsparcie dla usprawnienia Wspólnej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony UE w wymiarze polityczno-strategicznym, instytucjonalnym i operacyjnym. Istotnym obszarem zainteresowania jest kontrola zbrojeń konwencjonalnych i system środków budowy zaufania w Europie¹⁹.

Kluczowym dla bezpieczeństwa narodowego obszarem działania dyplomacji polskiej, w tym dyplomacji wojskowej, są sojusznicze struktury bezpieczeństwa – NATO i Unia Europejska, w zakresie Wspólnej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony. Chodzi o korzystny rozwój struktur sojuszniczych, umacnianie i budowę ich zdolności obronnych, w tym zdolności wojskowo-cywilnych, co jest warunkiem przeciwdziałania i zwalczania nowych zagrożeń oraz sprostania nowym wyzwaniom w zakresie bezpieczeństwa.

Do głównych zadań dyplomacji wojskowej w kwestii kształtowania bezpieczeństwa państwa i systemu obronnego tak w obszarze szeroko pojętej dyplomacji ogólnej, jak i w obszarze określonym przez kierunki polityki wojskowej można zaliczyć:

- rozpoznawanie (pozyskiwanie wiarygodnych informacji), analizowanie i obiektywne ocenianie wydarzeń oraz faktów, a także całości sytuacji polityczno-militarnej, w tym: rozpoznawanie źródeł potencjalnych konfliktów – zagrożeń dla międzynarodowego ładu regionalnego i globalnego, które mogą mieć wpływ na bezpieczeństwo i interesy kraju, regionu, Europy i świata;
- utrzymywanie kontaktów, prowadzenie dialogu i umacnianie stosunków dwustronnych z państwami sojuszniczymi, w tym: aktywne uczestniczenie w kształtowaniu i realizacji wspólnej polityki bezpieczeństwa²⁰ poprzez zajmowanie odpowiednich stanowisk w dowództwach i sztabach Sojuszu;
- podejmowanie działań na rzecz własnego bezpieczeństwa, w tym: kształtowanie równowagi militarnej, budowanie regionalnego systemu bez-

¹⁹ *Strategia bezpieczeństwa narodowego RP z dnia 11 sierpnia 2014 r.*, MON, Warszawa, s.13.

²⁰ Zob. *Nowa koncepcja strategiczna NATO* (2010); *Europejska strategia bezpieczeństwa* (2003), <http://www.msz.gov.pl/Dokumenty,strategiczne,30461.html> (dostęp 8.02.2014).

pieczeństwa poprzez propagowanie współpracy z państwami z najbliższego otoczenia²¹;

– wspieranie przyjętych przez społeczność międzynarodową kierunków walki z zagrożeniami XXI wieku (terroryzm, proliferacja broni masowego rażenia, przestępczość zorganizowana, nielegalna migracja);

– budowanie i ugruntowywanie wizerunku oraz promocja polskiej myśli wojskowej, w tym: propagowanie naszych osiągnięć wojskowych tak w kraju, jak i na arenie międzynarodowej;

– promowanie naszego przemysłu obronnego poprzez aktywny udział i obecność na najważniejszych targach i wystawach światowych oraz w ramach bilateralnych kontaktów z przedstawicielami innych państw; rekomendowanie polskich firm i przedsiębiorstw mogących świadczyć usługi (*outsourcing*) w ramach operacji i misji pokojowych;

– pozyskiwanie informacji o siłach zbrojnych (stan, struktury, wykształcenie, organizacja, taktyka i strategia), uzbrojeniu (stan, jakość, możliwości techniczne), infrastrukturze, obszarach działań operacyjnych (warunki klimatyczne, zabudowa, operacyjne przygotowanie terenu), potencjale ekonomicznym, demograficznym.

Misje, cele i zadania służb specjalnych

Wojskowe służby specjalne – wywiadu i kontrwywiadu, mają na celu ochronę przed zagrożeniami zewnętrznymi (służba wywiadu wojskowego) i wewnętrznymi (służba kontrwywiadu wojskowego) dla obronności państwa, bezpieczeństwa i utrzymania zdolności bojowej sił zbrojnych.

Działania kontrwywiadowcze ukierunkowane są na ochronę porządku konstytucyjnego i demokratycznego ustroju przed naruszeniami stabilności państwa oraz operacyjne rozpoznawanie zagrożeń dla bezpieczeństwa Polski, wynikających z działalności obcych służb specjalnych. Do głównych zadań kontrwywiadu należy zatem zaliczyć: skuteczne rozpoznawanie potencjalnych i realnych zagrożeń oraz zapobieganie im za pomocą dostępnych metod operacyjnych i procesowych; bieżący monitoring i analizę sytuacji w obszarze zidentyfikowanych zagrożeń dla bezpieczeństwa państwa; prowadzenie działań profilaktycznych, szczegól-

nie w zakresie ochrony informacji niejawnych; koordynację działań i współpracy z innymi komponentami systemu bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej oraz podmiotami zagranicznymi i międzynarodowymi zgodnie z zobowiązaniami sojuszniczymi.

Misje wojskowych służb specjalnych sprowadzają się do następujących działań:

– **prowadzenie działań operacyjno-rozpoznawczych** identyfikujących zagrożenia godzące w interes Polski,

– **prowadzenie działań** zmierzających do ochrony ekonomicznych interesów sił zbrojnych,

– **utrzymywanie bezpieczeństwa** informacyjnego w siłach zbrojnych.

W ramach tych misji wojskowe służby specjalne realizują następujące zadania na rzecz obronności państwa:

– **uzyskują, gromadzą, analizują, przetwarzają** i przekazują właściwym organom informacje, które mogą mieć istotny wpływ na bezpieczeństwo państwa, w tym na jego obronność i utrzymanie zdolności do działań sił zbrojnych,

– **rozpoznają i przeciwdziałają** militarnym i terrorystycznym zagrożeniom zewnętrznym godzącym w obronność państwa,

– **realizują, w granicach swojej właściwości, zadania** związane z ochroną informacji niejawnych,

– **rozpoznają, zapobiegają i wykrywają** przestępstwa bezprawnego ujawniania lub wykorzystywania informacji niejawnych,

– **prowadzą wywiad i kontrwywiad** elektroniczny na rzecz sił zbrojnych,

– **rozpoznają, zapobiegają i wykrywają** przestępstwa dotyczące obrotu z zagranicą towarami, technologiami i usługami o znaczeniu strategicznym dla bezpieczeństwa państwa, a także dla utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa,

– **rozpoznają, zapobiegają i wykrywają** przestępstwa terroryzmu,

– **rozpoznają, zapobiegają i wykrywają** przestępstwa przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej.

Działalność wojskowych służb specjalnych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej może być prowadzona wyłącznie w związku z jej działalnością poza granicami państwa.

²¹ Zob. A. Ciupiński, K. Malak, *Bezpieczeństwo polityczne i wojskowe*, AON, Warszawa 2004, s. 103.

Misja, cele i zadania przemysłu obronnego

Przemysł obronny, obok Sił Zbrojnych RP, stanowi jeden z głównych czynników zapewnienia niezawisłości państwa oraz niezbędną przesłankę realizacji strategii bezpieczeństwa Polski²². Ponadto jako element podsystemu obronnego państwa realizuje zadania związane z zabezpieczeniem jego potrzeb obronnych, szczególnie w czasie zagrożenia jego bezpieczeństwa i wojny, co wymaga przygotowania i wykorzystania całego przemysłowego potencjału obronnego (PPO) kraju.

Przemysłowy potencjał obronny tworzą zasoby materialne i niematerialne istniejące w przemyśle polskim, zabezpieczające potrzeby obronne państwa, w tym potrzeby SZ RP, w uzbrojenie lub sprzęt wojskowy²³. Jego potencjał oraz struktura kształtowane są stosownie do wielkości oraz rodzaju potrzeb obronnych, określonych w szczególności w *Programie rozwoju Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w latach 2013–2022* oraz *Programie mobilizacji gospodarki na lata 2013–2022*.

W skład przemysłowego potencjału obronnego wchodzi spółki z ograniczoną odpowiedzialnością lub spółki akcyjne prowadzące działalność gospodarczą na potrzeby bezpieczeństwa i obronności państwa oraz przedsiębiorstwa państwowe, dla których organem założycielskim jest Minister Obrony Narodowej, oraz spółki powstałe w wyniku komercjalizacji tych przedsiębiorstw. Ponadto w jego skład wchodzi również jednostki badawczo-rozwojowe prowadzące działalność na potrzeby bezpieczeństwa i obronności państwa oraz spółki realizujące obrót z zagranicą towarami, technologiami i usługami o znaczeniu strategicznym dla bezpieczeństwa państwa oraz dla utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa²⁴.

²² Zob. *Strategia Konsolidacji i Wspierania Rozwoju Polskiego Przemysłu Obronnego w latach 2007–2012*, przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 31 sierpnia 2007 r.

²³ Ustawa z dnia 7 października 1999 r., o wspieraniu restrukturyzacji przemysłowego potencjału obronnego i modernizacji technicznej Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, art. 4 ust. 1 (Dz.U. z 1999 r. Nr 83, poz. 932, z późn. zm.).

²⁴ W rozumieniu ustawy z dnia 29 listopada 2000 r. o obrocie z zagranicą towarami, technologiami i usługami o znaczeniu strategicznym dla bezpieczeństwa państwa, a także dla utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 119, poz. 1250, z 2001 r. Nr 154, poz. 1789 oraz z 2002 r. Nr 41, poz. 365, Nr 74, poz. 676 i Nr 89, poz. 804). Ibidem, art. 2 ust. 1.

Zgodnie z delegacją ustawową²⁵ Rada Ministrów, uwzględniając przyjęte kierunki przekształceń strukturalnych przemysłowego potencjału obronnego, określiła szczegółowy wykaz spółek w rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 4 października 2010 roku w sprawie wykazu spółek, przedsiębiorstw państwowych i jednostek badawczo-rozwojowych, prowadzących działalność na potrzeby bezpieczeństwa i obronności państwa, a także spółek realizujących obrót z zagranicą towarami, technologiami i usługami o znaczeniu strategicznym dla bezpieczeństwa państwa oraz dla utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa²⁶. W dniu 2 września 2014 roku na targach militarnych w Kielcach został utworzony i rozpoczął funkcjonowanie Polski Holding Obronny w oparciu o Polską Grupę Zbrojeniową skupiającą ponad 30 różnych firm.

Kwestie organizowania zadań na rzecz obronności państwa, realizowanych przez przedsiębiorców wykonujących działalność gospodarczą na terytorium RP, w tym o szczególnym znaczeniu gospodarczo-obronnym, organy administracji rządowej właściwe w zakresie organizowania oraz sprawowania nadzoru nad realizacją zadań, a także sposób finansowania tych zadań określa *ustawa o organizowaniu zadań na rzecz obronności państwa realizowanych przez przedsiębiorców*²⁷.

Do ustawowych zadań administracji rządowej w zakresie realizacji zadań obronnych przez przedsiębiorców należy: ustalenie szczegółowego zakresu zadań na rzecz obronności państwa, wykonywanych przez poszczególnych przedsiębiorców, nakładanie na przedsiębiorców obowiązku realizacji zadań na rzecz obronności, zawieranie umów z przedsiębiorcami na realizację zadań oraz przyjmowanie sprawozdań z ich wykonania, finansowanie zadań na rzecz obronności państwa a także sprawowanie nadzoru nad realizacją zadań na rzecz obronności. Za organizowanie oraz nadzór nad realizacją zadań na rzecz obronności państwa przez spółki handlowe, w których Skarb Państwa posiada co najmniej 50% akcji lub udziałów, odpowiedzialny jest minister wykonujący prawa z tytułu posiadania akcji lub udziałów należących do Skarbu Państwa, w uzgodnieniu z ministrem

²⁵ Ibidem, art. 2 ust. 2.

²⁶ Dz.U. z 2010 r. Nr 198, poz. 1313.

²⁷ Ustawa z dnia 23 sierpnia 2001 r. o organizowaniu zadań na rzecz obronności państwa realizowanych przez przedsiębiorców, Dz.U. Nr 122, poz. 1320 z późn. zm.

właściwym ze względu na przedmiot działania spółki. Natomiast wobec pozostałych spółek nadzór wykonuje właściwy terytorialnie wojewoda. Przedsiębiorców o szczególnym znaczeniu gospodarczo – obronnym oraz spółek od nich zależnych nadzorują organy wskazane w rozporządzeniu²⁸ – minister właściwy do spraw gospodarki, minister właściwy do spraw Skarbu Państwa, minister właściwy do spraw gospodarki morskiej, minister właściwy do spraw transportu, minister właściwy do spraw łączności, minister obrony narodowej, minister właściwy do spraw zdrowia²⁹.

Także zapisy ustawy z dnia 29 sierpnia 2002 roku *o stanie wojennym oraz o kompetencjach Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych i zasadach jego podległości konstytucyjnym organom Rzeczypospolitej Polskiej* pozwalają na nakładanie na przedsiębiorców dodatkowych zadań, których realizacja jest niezbędna dla bezpieczeństwa lub obronności państwa oraz zapewnienia zaopatrzenia ludności³⁰. Ponadto na podstawie zapisów ustawy z 25 września 1981 roku *o przedsiębiorcach państwowych*³¹ organ założycielski ma prawo *nałożyć na przedsiębiorcę obowiązek wprowadzenia do planu przedsiębiorstwa zadania lub wyznaczyć przedsiębiorcy zadanie poza planem, jeżeli jest to niezbędne ze względu na potrzeby obrony kraju, w wypadku klęski żywiołowej. W takim wypadku organ założycielski zapewnia przedsiębiorstwu środki niezbędne do wykonania nałożonego na przedsiębiorstwo zadania a wykonanie zadania następuje na podstawie umowy zawartej między przedsiębiorstwem a jednostką organizacyjną wskazaną przy nakładaniu zadania*³².

Zadania na rzecz obronności są nakładane na przedsiębiorcę w drodze decyzji administracyjnej wydanej przez właściwy organ administracji rządowej. Ich wykonywanie następuje na podstawie umowy zawartej z przedsiębiorcą przez organ, który wydał decyzję nakładającą obowiązek ich realizacji i jest finansowane z budżetu państwa oraz planowane w części budżetowej organu bę-

dącego stroną umowy. Natomiast prace związane z prowadzeniem przygotowań do realizacji zadań na rzecz obronności i bezpieczeństwa zewnętrznego państwa, mające charakter planistyczny, są finansowane ze środków własnych przedsiębiorcy³³.

W myśl ustawy przedsiębiorcą o szczególnym znaczeniu gospodarczo-obronnym jest przedsiębiorca realizujący zadania na rzecz obronności państwa³⁴, którego terenem działania jest obszar większy niż jedno województwo lub którego przedmiotem wykonywanej działalności gospodarczej jest: eksploatacja lotnisk i portów morskich, kolportaż, nadawanie programów radiowych i telewizyjnych, produkcja, transport i magazynowanie produktów naftowych, produkcja, remont lub modernizacja uzbrojenia i sprzętu wojskowego, realizacja obrotu specjalnego, transport, usługi pocztowe, usługi telekomunikacyjne, wytwarzanie, dystrybucja i przesyłanie gazu ziemnego, paliw płynnych oraz energii elektrycznej. Aktualny wykaz obejmuje 177 przedsiębiorców o szczególnym znaczeniu gospodarczo-obronnym³⁵.

Przemysłowy potencjał obronny, zgodnie z założeniami *Strategii konsolidacji i wspierania roz-*

³³ Ibidem, art. 7.

³⁴ Na podstawie zapisów art. 2 ustawy *o organizowaniu ... do zadań na rzecz obronności państwa* należą w szczególności przedsięwzięcia w zakresie:

1) Mobilizacji gospodarki, obejmujące zadania wybranych działów gospodarki w zakresie zabezpieczenia potrzeb obronnych państwa oraz na rzecz Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej i wojsk sojuszniczych w warunkach zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny.

2) Militaryzacji, obejmujące uzupełnienie potrzeb kadrowych i sprzętowych wynikających ze struktury jednostki zmilitaryzowanej oraz inne przedsięwzięcia w zakresie przygotowań organizacyjno-mobilizacyjnych jeżeli na mocy odrębnych przepisów przedsiębiorca jest przewidziany do objęcia militaryzacją.

3) Planowania operacyjnego, obejmujące przedsięwzięcia planistyczne, dotyczące w szczególności funkcjonowania przedsiębiorcy w warunkach zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i wojny.

4) Szkolenia obronnego, obejmujące działania podejmowane w czasie pokoju, mające na celu przygotowanie załogi do realizowania zadań obronnych.

5) Przedsięwzięcia wynikające z obowiązków państwa-gospodarza, obejmuje udzielenie wsparcia przebywającym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej wojskom sojuszniczym, w tym udostępnienie lokalnej infrastruktury, realizację zabezpieczenia logistycznego oraz ochrony wojsk i obiektów.

³⁵ Zob. załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 4 października 2010 r. *w sprawie wykazu przedsiębiorców o szczególnym znaczeniu gospodarczo-obronnym* (Dz.U. Nr 198, poz. 1314 z późn. zm., tj. z dnia 23 grudnia 2013 r. Dz.U. z 2014 r. poz. 303).

²⁸ Rozporządzenia z dnia 4 października 2010 r. *w sprawie wykazu przedsiębiorców o szczególnym znaczeniu gospodarczo-obronnym* (Dz.U. Nr 198, poz. 1314 z późn. zm., tj. z dnia 23 grudnia 2013 r. Dz.U. z 2014 r. poz. 303).

²⁹ Ustawa *o organizowaniu zadań...*, art. 5.

³⁰ Zob.: art. 25 ustawy *o stanie wojennym...*, (Dz.U. z 2002, Nr 156, poz. 1301. z późn. zm.).

³¹ Ustawa z dnia 25 września 1981 r. *o przedsiębiorstwach państwowych* (Dz.U. z 1981, Nr 112, poz. 981, z późn. zm.),

³² Ibidem, art. 60, ust. 2 i 3.

woju polskiego przemysłu obronnego³⁶, stanowi jeden z podstawowych składników bezpieczeństwa i obrony państwa. Strategia działania związana z nim przewiduje konsolidację opartą m.in. na komercjalizacji przedsiębiorstw państwowych oraz niektórych jednostek badawczo-rozwojowych, reorganizacji PPO i współpracy z inwestorami strategicznymi. Bieżąca kondycja PPO nie jest jednak zadowalająca. Konkurencyjność krajowego przemysłu obronnego – szczególnie w kontekście wejścia w życie tzw. dyrektywy obronnej 2009/81/WE³⁷ – jest niewystarczająca, aby mógł on w szerokim zakresie uczestniczyć w procesie modernizacji technicznej SZ RP, a także skutecznie konkurować na rynkach zagranicznych. Ponadto dotychczasowe doświadczenia związane z restrukturyzacją sektora wskazują, że podział kompetencji między kilka resortów (Ministerstwo Obrony Narodowej, Ministerstwo Skarbu Państwa, Ministerstwo Gospodarki), wynikający m.in. z dotychczasowej struktury właścicielskiej PPO, nadmiernie wydłuża proces decyzyjny i nie sprzyja efektywności działań w zakresie uzyskiwania, produkcji i promocji uzbrojenia i sprzętu wojskowego³⁸.

W celu wzmocnienia konkurencyjności krajowego przemysłu obronnego niezbędne są działania zarówno po stronie administracji rządowej, jak i podmiotów sektora obronnego. Działania administracji rządowej – których głównym celem jest stworzenie lepszych warunków systemowych do rozwoju produkcji i sprzedaży wyrobów na konkurencyjnym rynku – obejmować powinny opracowanie nowego programu dla przemysłu obronnego oraz wdrożenie rozwiązań prawnych ułatwiających efektywne funkcjonowanie podmiotów przemysłu obronnego w warunkach otwartej konkurencji. Natomiast od podmiotów PPO należy oczekiwać większej aktywności w działalności biznesowej dotyczącej rozwoju produkcji i sprzedaży wyrobów obronnych, przy wykorzystaniu możliwości,

jakie daje współpraca z partnerami zagranicznymi w dziedzinie kapitału, technologii, produktów, kooperacji przemysłowej i rynków zbytu³⁹.

Podsystem ochronny

Podsystemy ochronne tworzone są przez państwowe służby, strażę, agencje i inspekcje a także wymiar sprawiedliwości; służby kontrwywiadowcze; służby ratownictwa i ochrony ludności; elementy zarządzania kryzysowego; służby graniczne oraz organizacje pozarządowe⁴⁰. Zasadniczą misją a zarazem celem podsystemów ochronnych jest zapewnienie warunków dla utrzymania ładu konstytucyjnego, wewnętrznej stabilności państwa oraz bezpieczeństwa ludności. W szczególności zadania te dotyczą ochrony instytucji państwa, obywateli, wspólnych i indywidualnych zasobów przed zagrożeniami tak militarnymi, jak i niemilitarnymi.

Podsystem ochronny obejmuje liczącą się grupę sił i środków i dlatego w niniejszej publikacji omówione zostaną tylko niektóre instytucje ochronne naszego państwa.

Policja⁴¹ jest umundurowaną i uzbrojoną formacją służącą społeczeństwu, przeznaczoną do jego ochrony oraz utrzymywania bezpieczeństwa i porządku publicznego.

Do głównych zadań Policji należy ochrona życia ludzi oraz mienia przed bezprawnymi zamachami naruszającymi te dobra, a także ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego, w tym zapewnienie spokoju w miejscach publicznych oraz w środkach publicznego transportu i komunikacji publicznej, w ruchu drogowym i na wodach przeznaczonych do powszechnego korzystania. Policja realizuje również zadania związane z inicjowaniem i organizowaniem działań mających na celu zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń oraz zjawiskom kryminogennym, a także ze współdziałaniem w tym zakresie z organami

³⁶ Przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 31 sierpnia 2007 roku.

³⁷ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/81/WE z dnia 13 lipca 2009 roku w sprawie koordynacji procedur udzielania niektórych zamówień na roboty budowlane, dostawy i usługi przez instytucje lub podmioty zamawiające w dziedzinach obronności i bezpieczeństwa – dotyczy udzielania zamówień publicznych w dziedzinach obronności i bezpieczeństwa w drodze otwartych przetargów.

³⁸ *Biała Księga Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*, BBN, Warszawa 2013, s. 51–52.

³⁹ *Sprawozdanie z realizacji w roku 2011 zadań wynikających ze Strategii konsolidacji i wspierania rozwoju polskiego przemysłu obronnego w latach 2007–2012, przedłożone przez ministra gospodarki* – <https://www.premier.gov.pl/wydarzenia/decyzje-rzadu/sprawozdanie-z-realizacji-w-roku-2011-zadan-wynikajacych-ze-strategii.html> - dostęp z dnia 16.05.2014 r.

⁴⁰ *Biała Księga Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*, BBN, Warszawa 2013, s. 52.

⁴¹ Zob. *ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji* (Dz.U. z 2011 r. Nr 287, poz. 1687 z późn. zm.).

państwowymi, samorządowymi i organizacjami społecznymi. Do zadań Policji należy także wykrywanie przestępstw i wykroczeń, ściganie ich sprawców oraz kontrola przestrzegania przepisów porządkowych i administracyjnych, związanych z działalnością publiczną lub obowiązujących w miejscach publicznych. Jednostki organizacyjne Policji współdziałają z policjami innych państw oraz ich organizacjami międzynarodowymi na podstawie umów i porozumień międzynarodowych oraz odrębnych przepisów regulujących kwestie współpracy⁴². Policja realizuje także zadania wynikające z przepisów prawa Unii Europejskiej oraz umów i porozumień międzynarodowych na zasadach i w zakresie w nich określonych⁴³.

Dodatkowo policja wykonuje zadania związane z nadzorem nad strażami miejskim i wydawaniem zezwoleń na posiadanie broni.

Centralnym organem administracji rządowej, właściwym w sprawach ochrony bezpieczeństwa ludzi oraz utrzymania bezpieczeństwa i porządku publicznego, jest Komendant Główny Policji, podległy ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych, na wniosek którego jest powoływany i odwoływany przez Prezesa Rady Ministrów. Komendant Główny Policji jest przełożonym wszystkich funkcjonariuszy Policji. Zastępców Komendanta Głównego Policji, w tym I zastępcę, powołuje i odwołuje minister właściwy do spraw wewnętrznych na wniosek Komendanta Głównego Policji⁴⁴.

Trzon struktury organizacyjnej policji tworzą funkcjonariusze zatrudnieni w pionach: kryminalnym, prewencji oraz zabezpieczenia (logistyki, łączności i informatyki). Do głównych zadań realizowanych przez biura właściwe do spraw kryminalnych (CBS, BSK) należy w szczególności:

- planowanie, koordynowanie i podejmowanie działań ukierunkowanych na rozpoznawanie i zwalczanie przestępczości zorganizowanej krajowej oraz międzynarodowej, a w szczególności o charakterze kryminalnym, ekonomicznym i narkotykowym;

- prowadzenie postępowań przygotowawczych w sprawach dotyczących zorganizowanych grup przestępczych;

- koordynowanie działań w zakresie rozpoznawania operacyjnego zagrożeń terrorystycznych;

- realizowanie czynności oraz nadzorowanie, organizowanie i wspieranie wykonywanych w jednostkach organizacyjnych Policji zadań w zakresie zwalczania przestępczości związanej z handlem ludźmi;

- nadzorowanie, koordynowanie i wspieranie czynności wykrywczych w sprawach przestępstw uprowadzeń osób dla okupu w kraju oraz poza jego granicami, prowadzonych przez jednostki organizacyjne Policji;

- organizowanie i podejmowanie czynności operacyjno-rozpoznawczych we współpracy z jednostkami organizacyjnymi Policji.

W skład Policji wchodzi również oddziały prewencji i pododdziały antyterrorystyczne oraz policja sądowa, której szczegółowy zakres zadań oraz zasady organizacji określa rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 2 lutego 1999 roku w sprawie *szczegółowego zakresu zadań i zasad organizacji policji sądowej*⁴⁵.

Agencję Bezpieczeństwa Wewnętrznego (ABW) określono w ustawie z dnia 24 maja 2002 r. *o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu*, zgodnie z zapisami której jest ona służbą specjalną właściwą w sprawach ochrony bezpieczeństwa wewnętrznego państwa i jego porządku konstytucyjnego⁴⁶.

Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego, zgodnie z zarządzeniem nr 73 Prezesa Rady Ministrów z dnia 26 czerwca 2002 r. w sprawie *nadania statutu Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego*⁴⁷, jest urzędem administracji rządowej obsługującym Szefa Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego i działającym zgodnie z jego zarządzeniami, decyzjami, rozkazami, poleceniami i wytycznymi oraz pod jego bezpośrednim kierownictwem.

Zasadniczym zadaniem Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego jest ochrona państwa przed planowymi i zorganizowanymi działaniami, które mogą stwarzać zagrożenie dla niepodległości lub porządku konstytucyjnego Polski, zakłócić funkcjonowanie struktur państwowych bądź narazić na szwank podstawowe interesy kraju.

⁴² Zob. B. Wiśniewski, *Ogólna charakterystyka zasadniczych sił resortu spraw wewnętrznych i administracji w świetle obowiązujących aktów prawnych*, Informator nr 2(4)/2000, Biuro Spraw Obronnych MSWiA, Warszawa, marzec 2000, s. 23.

⁴³ Ibidem, art. 2 ust. 3.

⁴⁴ Ibidem, art. 5 ust. 1.

⁴⁵ Dz.U. z 1999 r. Nr 12, poz. 106.

⁴⁶ Zob. art. 1 ustawy z dnia 24 maja 2002 r. *o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu*, (Dz.U. z 2010 r. Nr 29, poz. 154).

⁴⁷ M.P. z 2002 r. Nr 26, poz. 432 z późn. zm.

Można do nich zaliczyć: zwalczanie terroryzmu; kontrwywiad; przeciwdziałanie proliferacji BMR; zwalczanie przestępstw ekonomicznych; zwalczanie przestępczości zorganizowanej; zwalczanie korupcji; ochronę informacji niejawnych oraz prowadzenie analiz i informacji⁴⁸.

Państwowa Straż Pożarna zgodnie z ustawą o ochronie przeciwpożarowej⁴⁹ jest podstawą funkcjonowania Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego, który jest integralną częścią organizacji bezpieczeństwa wewnętrznego państwa, obejmującą, w celu ratowania życia, zdrowia, mienia lub środowiska, zwalczanie pożarów, klęsk żywiołowych lub innych miejscowych zagrożeń.

Analizując katalog zagrożeń określanych na rys. 1 oraz podstawowe zadania Państwowej Straży Pożarnej i Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego wydaje się być zasadna teza, że system bezpieczeństwa powszechnego w zakresie ochrony ludności i ratownictwa jest domeną służb ratowniczych i jest oparty właśnie o Krajowy System Ratowniczo-Gaśniczy. Stworzony na jego bazie system powinien w pełni i efektywnie realizować główny cel, jakim jest udzielanie pomocy społeczeństwu oraz zapewnienie podstawowych warunków przetrwania w obliczu skutków zagrożeń naturalnych i cywilizacyjnych.

Aby system taki był bardziej efektywny z uwagi na fakt, że jego podmiotem jest społeczeństwo, to jego integralną częścią powinna być współpraca z organizacjami pozarządowymi a w szczególności ze społecznymi organizacjami ratowniczymi takimi jak przede wszystkim: Ochotnicze Straże Pożarne, Ochotnicze Pogotowia Ratunkowe takie jak GOPR, TOPR, WOPR, PCK. Współpraca ta powinna być oparta na ściślejszej integracji z państwowymi służbami ratowniczymi a przede wszystkim Państwową Strażą Pożarną, Państwowym Ratownictwie Medycznym, a także z systemem powiadamiania ratunkowego.

Wspólną płaszczyzną współdziałania wszystkich podmiotów ratowniczych w systemie ochrony ludności i ratownictwa powinno być stałe podnoszenie zdolności do skutecznego i efektywnego podejmowania działań w obliczu zaistniałych zagrożeń i ich skutków. Powinny być stworzone mechanizmy i instrumenty pozwalające na ciągłe

podwyższanie poziomu sprawności działań ratowniczych.

Straż Graniczna jako administracja niezespolona podległa MSW, Straż Graniczna liczy około 15 tys. funkcjonariuszy i 4 tys. pracowników cywilnych. Powstała w miejsce Wojsk Ochrony Pogranicza i stanowi kontynuację formacji z okresu międzywojennego – Korpusu Ochrony Pogranicza i Straży Granicznej.

Do zasadniczych zadań Straży Granicznej należy ochrona granicy państwowej na lądzie i morzu; organizowanie i dokonywanie kontroli ruchu granicznego oraz zapobieganie i przeciwdziałanie nielegalnej migracji poprzez: kontrolę przestrzegania przepisów dotyczących wjazdu i pobytu cudzoziemców na terytorium Polski, rozpoznawanie i analizowanie zagrożeń migracyjnych, zwalczanie zagrożeń migracyjnych, w tym przestępczości związanej z nielegalną migracją, współdziałanie z organami i podmiotami właściwymi w sprawach udzielania cudzoziemcom zezwoleń na wjazd na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub pobyt na tym terytorium, w tym wykonywanie czynności na wniosek tych organów i podmiotów, na zasadach określonych odrębnymi przepisami.

Ponadto do zadań Straży Granicznej należy rozpoznawanie, zapobieganie i wykrywanie przestępstw i wykroczeń oraz ściganie ich sprawców. Straż Graniczna zapewnia również porządek publiczny w zasięgu terytorialnym przejścia granicznego, a w zakresie swojej właściwości także w strefie nadgranicznej. Do jej zadań należy również osadzanie i utrzymywanie znaków granicznych na lądzie oraz sporządzanie i aktualizowanie, a także przechowywanie granicznej dokumentacji geodezyjnej i kartograficznej, ochrona nienaruszalności znaków i urządzeń służących do ochrony granicy państwowej. Straż Graniczna sprawuje także nadzór nad eksploatacją polskich obszarów morskich oraz przestrzeganiem przez statki przepisów obowiązujących na tych obszarach oraz ochrania granicę państwową w przestrzeni powietrznej Rzeczypospolitej Polskiej poprzez prowadzenie obserwacji statków powietrznych i obiektów latających, przelatujących przez granicę państwową na małych wysokościach, oraz informowanie o tych przelotach właściwych jednostek Sił Powietrznych RP.

Do zadań powierzonych do realizacji przez tę formację należą również zadania wynikające z przepisów prawa Unii Europejskiej oraz umów

⁴⁸ Zob. <https://www.abw.gov.pl/pl/zadania/63,Zadania.html> – dostęp z dnia 9.05.2014 r.

⁴⁹ Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (Dz.U. z 2009 r. Nr 178, poz. 1380 ze zm.).

i porozumień międzynarodowych na zasadach i w zakresie w nich określonych.

Straż Graniczna współpracuje z Szefem Krajowego Centrum Informacji Kryminalnych w zakresie niezbędnym do realizacji jego zadań ustawowych.

Na jej czele stoi podległy ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych – powoływany i odwoływany przez Prezesa Rady Ministrów na wniosek tego ministra – Komendant Główny Straży Granicznej, który jest centralnym organem administracji państwowej w sprawach ochrony granicy państwowej i kontroli ruchu granicznego. Natomiast zastępców Komendanta Głównego Straży Granicznej powołuje i odwołuje minister właściwy do spraw wewnętrznych na wniosek Komendanta Głównego Straży Granicznej.

Podsumowanie

Przedsięwzięcia ochronno-obronne składające się na proces przygotowań obronnych i mające na celu tworzenie warunków do zaspokojenia potrzeb obronnych oraz funkcjonowania gospodarki narodowej na wypadek zagrożenia bezpieczeństwa państwa i wojny są realizowane w oparciu o potencjał obronny państwa, w tym o świadczenia, które zostały określone w ustawach i rozporządzeniach Rady Ministrów, a materializują się w rocznych i długoterminowych planach realizacji świadczeń na rzecz obronności państwa. Zakłada się, że tak skonstruowana struktura systemu obronnego państwa powinna zapewnić utrzymanie zdolności do prowadzenia w pełnym zakresie skutecznych działań obronnych dla przeciwstawienia się wszelkim zagrożeniom (w tym agresji militarnej) dla żywych interesów narodowych. Jednakże faktyczna sprawność i wydolność systemu obronnego państwa może być zweryfikowana tylko przez konkretną sytuację kryzysową.

Podsystem ochrony i obronny państwa jest włączany do podsystemów operacyjnych systemu bezpieczeństwa narodowego RP. Podsystemy te, tworząc jednocześnie odrębny system⁵⁰ wyodrębniany w oparciu o kryterium funkcjonalne, zalicza się, obok, m.in. wymiaru sprawiedliwości

⁵⁰ Przez system rozumie się tu pewien zbiór elementów, celowo zintegrowanych, cechujących się uporządkowaniem i względną odrębnością, wyodrębniony z organizacji jaką jest państwo.

i służb specjalnych⁵¹, do ochronnych podsystemów wykonawczych. Nie jest to typowy system, tworzą go bowiem różne podmioty, między którymi występują pewne relacje, które nie są jednak tak uporządkowane jak ma to miejsce w innych systemach. Realizuje on swoją misję, ukierunkowaną na zapewnienie ochrony i obrony państwa jako jednostki politycznej oraz spełnia powierzone mu funkcje gwarantujące trwanie państwa jako całościowego bytu o stałej organizacji i ustroju. Ważne jest również zapewnienie pozycji państwa na arenie międzynarodowej i utrzymywanie możliwie najkorzystniejszych stosunków z innymi państwami, co leży w gestii polskiej dyplomacji. Podsystem ten powinien być tak zorganizowany, aby zapewnić nieprzerwane funkcjonowanie organów władzy publicznej zarówno w czasie normalnego funkcjonowania państwa, w tym kryzysu, jak i stanów nadzwyczajnych (stanie wojennym, wyjątkowym, klęski żywiołowej).

Bibliografia

- Beaufre A., *Wstęp do strategii. Odstraszanie i strategia*, Warszawa 1968.
- Biała Księga Bezpieczeństwa Narodowego RP*, wyd. BBN, Warszawa 2013.
- Ciupiński A., Malak K., *Bezpieczeństwo polityczne i wojskowe*, Warszawa 2004.
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/81/We z dnia 13 lipca 2009 roku w sprawie koordynacji procedur udzielania niektórych zamówień na roboty budowlane, dostawy i usługi przez instytucje lub podmioty zamawiające w dziedzinach obronności i bezpieczeństwa – dotyczy udzielania zamówień publicznych w dziedzinach obronności i bezpieczeństwa w drodze otwartych przetargów.
- Kitler W., *Bezpieczeństwo narodowe RP. Podstawowe kategorie. Uwarunkowania. System*, AON, Warszawa 2011.
- Kitler W., *System bezpieczeństwa państwa, projekt rozwojowy na rzecz bezpieczeństwa i obronności*, AON Warszawa 2013.

⁵¹ *Biała Księga Bezpieczeństwa Narodowego RP* wymienia tutaj również: instytucje zwalczania terroryzmu i przeciwdziałania ekstremizmowi politycznemu, instytucje właściwe do spraw cyberbezpieczeństwa, instytucje ochrony informacji niejawnych, służby i straże porządku publicznego, służby ratownictwa i ochrony ludności, służby graniczne, służby ochrony najważniejszych organów władzy i administracji publicznej, inne podsystemy ochronne.

- Rozporządzenia z dnia 4 października 2010 r. w sprawie wykazu przedsiębiorców o szczególnym znaczeniu gospodarczo-obronnym (Dz.U. Nr 198, poz. 1314 z późn. zm., tj. z dnia 23 grudnia 2013 r. Dz.U. z 2014 r. poz. 303).
- Slessor J., *Polityka zagraniczna bez siły jest bezsilna, Strategia Zachodu*, Warszawa 1958.
- Słownik wyrazów obcych PWN, Warszawa 1980.
- Stabryła A., Trzeciieniecki J., *Organizacja i zarządzanie*, wyd. PWN, Warszawa 1982.
- Szatur-Jaworska B., *Diagnozowanie w polityce społecznej*, IPS UW, Warszawa 2002.
- Strategia obronności Rzeczypospolitej Polskiej strategia sektorowa do strategii bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*, MON Warszawa 2009.
- Strategia wojskowa RP*, MON, Sztab Gen. WP, Warszawa 2003.
- Strategia bezpieczeństwa narodowego RP z dnia 11 sierpnia 2014 r.* MON, Warszawa 2014.
- Strategia rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego RP 2022*, przyjęta uchwałą Rady Ministrów z dnia 9 kwietnia 2013.
- Wiśniewski B., *Ogólna charakterystyka zasadniczych sił resortu spraw wewnętrznych i administracji w świetle obowiązujących aktów prawnych*, Informator nr 2(4)/2000, Biuro Spraw Obronnych MSWiA, Warszawa, marzec 2000.
- Wojnarowski J., *System obronności państwa*, AON, Warszawa 2005.
- Ustawa z dnia 7 października 1999 r., o wspieraniu restrukturyzacji przemysłowego potencjału ob-
 ronnego i modernizacji technicznej Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, (Dz.U. z 1999 r. Nr 83, poz. 932, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 23 sierpnia 2001 r. o organizowaniu zadań na rzecz obronności państwa realizowanych przez przedsiębiorców (Dz.U. Nr 122, poz. 1320 z późn. zm.).
- Ustawa o stanie wojennym... (Dz.U. z 2002, Nr 156, poz. 1301 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 25 września 1981 r. o przedsiębiorstwach państwowych (Dz.U. z 1981, Nr 112, poz. 981, z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu (Dz.U. z 2010 r. Nr 29, poz. 154)
- Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (Dz.U. z 2009 r. Nr 178, poz. 1380 ze zm.)

Strony internetowe

- Nowa koncepcja strategiczna NATO (2010); Europejska strategia bezpieczeństwa (2003), <http://www.msz.gov.pl/Dokumenty,strategiczne,30461.html> (dostęp 8.02.2014).
- Sprawozdanie z realizacji w roku 2011 zadań wynikających ze Strategii konsolidacji i wspierania rozwoju polskiego przemysłu obronnego w latach 2007–2012, przedłożone przez ministra gospodarki – <https://www.premier.gov.pl/wydarzenia/decyzje-rzadu/sprawozdanie-z-realizacji-w-roku-2011-zadan-wynikajacych-ze-strategii.html> (dostęp z dnia 16.09.2014).

DECOMPOSITION OF STATE DEFENCE SYSTEM IN NATIONAL SECURITY SYSTEM

Abstract

The article is the aftermath of the author's research made after the completion of the strategic review of national security and the publication of the White Book on the National Security of Poland. This article documents the decomposition of the state defence system in the framework of the national security system of RP being built. Currently, it is one of the operational subsystems of the national security system, while its present structure and composition are: diplomatic actions; activities in the military sphere; operations of special services (intelligence and counterintelligence) and industrial defence potential.

These elements of the defence subsystem are characterised in terms of objectives, performed missions and tasks. The state defence subsystem should be organised to ensure the uninterrupted functioning of public authorities both during normal operation of the state, including crises, as well as states of emergency (state of war, state of emergency, natural disaster). It is assumed that the defence system structure, constructed in such a way, should protect the ability to conduct the full range of effective defence to counter any threat (including military aggression) to vital national interests. However, the actual performance and efficiency of the state defence system can be verified only by a particular crisis.

Key words – defence system, national defence subsystems, tasks of defence subsystem.

The need for an integrated national security system providing fast and efficient operation and the prevention of possible threats is a priority to protect and defend the state and society. This issue is all the more important since today's national security system must be oriented at opposing various threats and be proficient enough to be able to take advantage of emerging challenges and opportunities. The analysis of sets of tasks in the field of defence is, and always will be, the apparent result of the assessment of the risks, mainly those which cannot be identified in advance. Thus, discussion about the state defence system derives mainly from probable threats, which nowadays are of a cross-border nature.

Therefore, the question arises whether our country – Poland – owns a fully functional defence system and does it allow us to respond effectively to threats that may arise? Does it form an integral whole, or are there poorly prepared, underfunded executive bodies, which reduce its efficiency in use? These and a number of other questions will be answered by the substantive material contained in this article.

The state defence system is included in the operational subsystems of the national security system of the Republic of Poland¹ as one of the subsystems. This subsystem, at the same time, creates a separate system², and is isolated on the basis of the functional criterion of executive subsystems. In its current form, it is difficult to consider it as one of the operational subsystems of the national security system, as the latter does not work properly (it is the distribution system). Taking into account the principles allowing the distinction of the 'state defence subsystem, it should be emphasised that, for now, the subsystem does not meet the requirements of separation and completeness³.

¹ See: *White Book on National Security*, BBN, Warszawa 2013, p. 166.

² System is defined as a certain set of elements, integrated on purpose, characterised by order and relative autonomy, isolated from the organisation which is the state.

³ W. Kitler mentions a set of principles which, when jointly fulfilled, allow discussion of the national security system. These are: accuracy, requiring separating the components of the system from its environment (the system is treated as a supersystem, larger system), completeness, meaning that the system can only have elements of its subsystems - the separation (distributivity) is a clear split of the elements which form the subsystem and the absence of common parts. W. Kitler, *Bezpieczeństwo narodowe RP...*, p. 319.

This is not a typical subsystem, because it consists of various entities between which there are some relationships that are not as organised as in other systems. As part of this subsystem, a mission is implemented, focused on ensuring the defence of the state as a political entity and fulfilling the entrusted functions to ensure the continuation of the state as a complete being with a stable organisation and political system. It is also important to provide for the position of the state in the international arena.

Today, defence of the state is one of the main directions of its activities, associated with development in times of peace, as well as operations during a war. It is the state's ability to conduct effective defence that protects society and the entire heritage. The field of the defence of the state is now complex and is of interest to the entire apparatus of state power, public administration and the economy of the state⁴. The main elements in this subsystem are the armed forces and other services, guards, and agencies and inspectorates, that implement the protection / defence of the state and ensure the security and integrity of its borders. For these forces to be able to carry out their tasks, all the organs and institutions of the state and every citizen of the Republic must fulfill the obligation of an organised defence of the homeland. In relation to the citizens, this defence duty can be divided into two main groups, namely the personal obligation of direct participation in the implementation of the defence tasks and the obligation to provide material support for the defence, also known as the duty of benefits in kind.

The current scope of the national defence system

At the current stage of development of the national defence system and the national security system being built, there are significant similarities in their operation, structure and (executive) components. The current concept of the state defence system, having three basic subsystems – entities in its internal structure: defence management, military and non-military, was identified with the national security system, with the same strength and resources involved in it. Thus, in the case of

⁴ J. Wojnarowski, *System obronności państwa*, AON, Warszawa 2005, p. 5.

both systems, there is a duplication of component (executive) entities. Re-evaluation of the problems within the scope of the system of national security and national defence system will allow a clear interpretation of the mission, goals and objectives for the created national security system, which is aimed at eliminating all risks, including political and military ones, and the latter were previously the responsibility of the national defence system (preventing and liquidating⁵). Therefore, the state defence system should be replaced with a **defence subsystem**⁶, with the Polish Armed Forces being its main subject, performing tasks together with diplomatic and intelligence forces, as well as the military counterintelligence and protection forces of the state.

The Polish Armed Forces will serve to ensure effective national defence - values and national interests - which is fundamental for the survival and future prosperity of the nation and state activities and decisive about the present and future existence of generations. Not only should the military defend these values, but also other entities in the state defence structure. The efficiency of the state defence subsystem will be ensured on the basis of the Polish Armed Forces, which are an important tool for building credibility and Poland's international position in both the European Union and NATO. They should be an integral part of the European protection and defence system, capable of solidarity in the event of the appearance of a direct threat. By creating professional armed

forces of a modular nature, it is possible to carry out defence tasks in all states of national security (in a state of peace, crisis and war).

Diagnosis of the national security system of the Republic of Poland

To determine the structure and tasks of the state defence subsystem, it should be diagnosed. Diagnosis⁷ is the identification of the nature and conditions of the complex state of affairs on the basis of its features, based on the knowledge of the general conditions in the field of national security. This concept includes a number of aspects, which is why we can distinguish partial diagnosis of individual national security subsystems, including operational and national security support. Diagnosis is based on two main elements such as experience and reasoning⁸. Diagnosis of national security subsystems is a recognition of collected and assessed data from various sources of individual elements of the national security system, its genesis and conditions and an explanation of the mission, goals and objectives at a given stage of development of the system, as well as assessment of the possibility of its focus on the social political and economic changes taking place in the country.

The direct result of the diagnosis of the national security system is expertise, which constitutes a basis for the projections of the development of risks and the use of manpower and resources for their liquidation. The diagnosis in this system is extensive research on a fairly large scale, which consequently has to answer the basic question: how is the Polish national security system organised? These studies are made on the conditions relating to external and internal threats, usually in response to a problematic situation and have established goals which are practical for efficient transformation of the existing reality⁹. This leads to the question: what actions are shared by operational and support

⁵ National Security Strategy from 2007 lacks distinct notation of state defence.

⁶ **Defence subsystem** - is an ordered set of entities dedicated to the protection and defence of the nation as a political and territorial institution against the threats to the vital interests of the nation: sovereignty, integrity, inviolability of borders and the constitutional order (according to White Book on National Security of the Republic of Poland).

Defence subsystem - is an ordered set of entities dedicated to the protection and defence of the nation as a political and territorial institution against the threats to the vital interests of the nation: sovereignty, territorial integrity, inviolability of borders and the constitutional order (according to W. Kitler, System bezpieczeństwa państwa, projekt rozwojowy na rzecz bezpieczeństwa i obronności, AON Warszawa 2013).

Defence subsystem - is an ordered set of entities dedicated to the protection and defence of the nation as a political and territorial institution against the threats to the vital interests of the nation: sovereignty, territorial integrity, inviolability of borders and the constitutional order (author's own definition).

⁷ The term diagnosis comes from the Greek (dignosis) - meaning reconnaissance or distinction. The interpretation of this term emphasises its two components: the need to collect data and draw up critical reasoning.

⁸ Reasoning includes: explanation, interpretation, arguing and is achieved by requesting, checking and denying (rejection of false evidence). Author's own footnote (J.W).

⁹ B. Szatur-Jaworska, *Diagnozowanie w polityce społecznej*, IPS UW, Warszawa 2002, p. 19.

subsystems in the national security system? It can be stated that these are all activities and projects undertaken by the authorities and administrations whose task is to provide the most essential value, which is security on individual, state (national) and international levels. Therefore, these subsystems are not independent beings but are part of the activities of the state in the field of national security, which determines the security of constitutive state agents, meaning authorities, population and territory.

The structure¹⁰ of every system (subsystem) is conditioned by the impact of at least two factors on its formation, the first of which concerns the environment in which it is to work, and the other concerns the functions and objectives to be pursued by the system. Organisational structures can be characterised by specifying various criteria, which, inter alia, are the following:

- the area of impact of the system (subsystem) in the national security system;
- the orientation of the system (subsystem) on the performance of operational tasks and support;
- differences in management, respecting the principle of one-man management;
- determination of the number of entities in the developed system (subsystem) and the links between them, specifying possible flow of information;
- taking into account the possibility of immediate action by the entities included in the system (subsystem);
- determining the degree of formalisation of the system (subsystem) and its effectiveness.

While building a national security system according to the above mentioned indicators, attention should be paid to the factors that will directly affect its operation, such as the rapidly changing environment, which requires the system to provide flexibility in operation; the size of the organisational structures of individual subsystems will have an impact on the efficiency in managing it; the sub-culture of organisational entities - following common standards; skills of heads (directors) of the cells managing lower levels of the organisational structure of the system. It seems that every organisational structure should include structured hierarchical and deliberately

selected items, and also take into account the links and relationships between the various types of individual cells. Hence, it is assumed that the structure of the organisation (structure) should be based on the above mentioned principles, which should be considered during the development of an effective organisational structure of each system (subsystem).

The organisational structure plays regulatory functions in the organisation. It allows for the development of internal governance by providing space for each of the elements in the organisational system, and also allows the desired modes of action to be determined. First of all, it serves the needs of management. Dependencies, consciously determined and stored in organisational documentation, consolidate and organise the elements of the system, enabling the efficient management of the complex organisational entity of the system.

The operational subsystem's organisational structure consists of two merged subsystems which have a significant impact on the external threats (political and military), but not alone, as forces and resources which are part of its composition are, and will be, engaged to eliminate non-military threats. It mainly participates in the elimination of terrorist threats and those resulting from the effects of a disaster.

Defence subsystem includes: foreign ministry dealing with diplomatic and intelligence activities, all organisational entities of the armed forces and industrial defence potential of the state.

Protection subsystem includes justice, counterintelligence cover, counter-terrorism and counter-extremism activities, the protection of cyberspace, security and public order, rescue and civil protection, protection of the state border, protection of authorities and the population, protection of objects of particular importance for security, protection of classified information, traffic security, anti-corruption and the cooperation and coordination of activities in the local security.

The organisational structure of the national security support subsystem includes the social activity subsystem and the economic activity subsystem in the Polish national security system.

Social subsystem in the national security area aims to provide a safe environment for citizens and dignified life, as well as their spiritual and material development and protection of national heritage.

¹⁰ Structure means a system and the interaction of elements (parts) of an entire given system. *Słownik wyrazów obcych* PWN Warszawa 1980, p. 706.

It includes the preservation and strengthening of national identity, education for security on top of the demographic and social security of the state.

Economic subsystem is designed to protect the material basis of economic resources from threats in time of peace, crisis and war and support protection-defence measures of the country in the national security states.

The following Figure 1 shows the amended national security system and its operational and support subsystems, which were briefly highlighted in this study.

Requirements for the operational subsystem

If we recognise that national security is the greatest need and value of the nation and the most important objective of the state, there must be some system - organisational subsystem - that protects the national values and defends them against all kinds of external threats. This subsystem is the operational subsystem (protecting and defending the country), which creates the conditions necessary to ensure national security and is the basis for the effectiveness and credibility of foreign policy in the creation of external conditions of national security¹¹.

To sum up, the protection and defence of the state in all its activities, in terms of national security, is the guarantor of security of defence capabilities and, at the same time, protects and defends the values of national security. It is also worth noting that the protection- defence function, in the short and long term, turns out to be a necessary complement to the economic rise and cultural progress of the nation¹².

The need to satisfy the existential needs and survival of the nation and the state determines the main goal of the state policy, which is to ensure its security on the national and international levels. The Polish Armed Forces, as well as services and guards, are essential tools of the state and traditionally play a leading role in shaping policy. Nowadays, a list of tasks performed by these entities is significantly widened, including tasks in

the areas traditionally considered civilian, in the case of appearance of non-military threats.

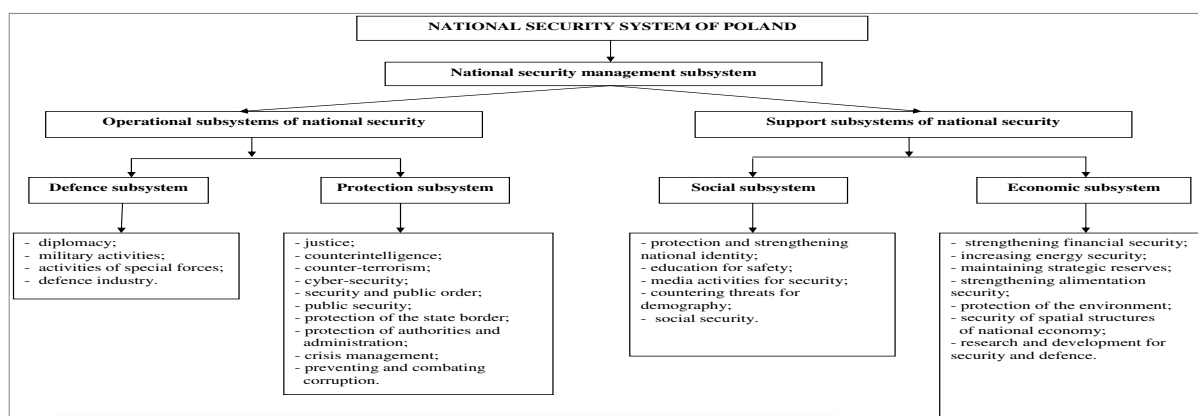
In order to ensure proper implementation of tasks facing the operational (protection - defence) subsystem, it should be organised and maintained in a manner guaranteeing:

- the ability to deter, protect and defend, and to carry out the tasks of collective defence;
- the ability to work with allied structures (art. 5 of Washington Treaty), while maintaining the ability to operate effectively on its own (art. 3 WT);
- effective cooperation of the armed forces and fire departments, as well as entrepreneurs pursuing defensive tasks, NGOs and individual citizens to protect and defend the independence and territorial integrity of the state;
- the ability to monitor and counteract against military threats and to respond to these emerging threats in their early stages, as well as to remove their consequences;
- the use of competencies, skills and knowledge of entities and persons in managerial positions involved in the work of the individual components of the protection-defence subsystem.

These requirements of the protection-defence subsystem will materialise in the event of armed aggression against the Republic of Poland and the need to defend it by the fulfillment of the national and Allied operational plans, which include: developing the mobilisation system of the Armed Forces, regrouping them into operational areas of destination and demonstrating society's determination and the political will of the state to oppose military aggression. If the development of the crisis will inevitably lead to a military confrontation, the Allied Reinforcement Forces will be developed on the Polish territory at the request of the national authorities. The defence grouping of joint allied forces will also include the Polish Armed Forces. The purpose of this assembly is to prevent aggression and repel an armed attack and to stop the development of offensive operations. The activities of protection departments and services will mainly focus on maintaining and restoring the country's defence capabilities. The tasks associated with the effective protection of state structures and enabling the functioning of public administration and the economy in a war will be carried out as a part of these activities, responding to citizens' basic needs and providing

¹¹ J. Slessor, *Polityka zagraniczna bez siły jest bezsilna, Strategia Zachodu*, Warszawa 1958, p. 29.

¹² A. Beaufre, *Wstęp do strategii. Odstraszanie...*, p. 240.

Source: *National security strategy of the Republic of Poland*, August 11, 2014.

Figure 1. The revised national security system of Poland

comprehensive support to the state's own and allied forces, including the proper functioning of transport and communications¹³. This regulation shows that the specific mission of the operational (protection - defence) subsystem is to ensure the continuity of the functioning of the state in the context of the political-military crisis and during the war by its protection and defence.

Missions, functions and objectives of the operational (protection - defence) subsystem

Missions of the operational (protection - defence) subsystem should ensure national security: maintaining the security and territorial integrity of the country; strengthening international peace and stability; supporting internal security; defending the state and opposing armed aggression by participating in a strategic defence operation on Polish territory, and participation in defence operations outside the country according to NATO commitments.

This mission will consist of performing tasks for the protection of state borders (air, sea and land); moreover, the participation of national military components in international crisis response operations, carried out in order to manage crises and to protect against their effects; participation of the defence forces in peacekeeping and stabilisation missions of the UN, NATO and the EU, including military support for efforts to create state structures

based on the principles of democracy, respect for safety and the development of a free market economy; participation in international operations aimed at protecting the mining infrastructure and transit routes of energy resources in order to ensure smooth supply of these raw materials.

The state's operational (protection - defence) subsystem should pursue three main functions:

- to be the main defence potential (human, material and financial);
- to be a means to support the actions of diplomacy in all three states of national security (peace, crisis and war);
- to provide a platform for integration with other subsystems of the national security system (social and economic).

The armed forces act internally and externally, playing the roles of deterrent, enforcement and peacekeeping. As part of the internal functions, ensuring the ability of the state to defend itself and readiness to stand up to aggression remain essential. In addition, the main task of the Polish Armed Forces, in the framework of the inner function, is to support internal security and support society, which requires the ability to perform the tasks of monitoring and protection of air space, supporting protection of the land border and territorial waters, conducting reconnaissance and intelligence activities; monitoring radioactive, biological and chemical contamination of the country; cleaning the area from explosives and dangerous military objects, conducting search and rescue operations; supporting state authorities, public administration and society in dealing with crises.

The external functions of the Armed Forces mainly include: defence against political and

¹³ *Defence strategy of the Republic of Poland: sectoral strategy to national security strategy of the Republic of Poland*, MON, Warszawa 2009, pp. 11– 12.

military threats, including active participation in activities of international organisations and coalitions in the area of security; the development of international relations by supporting diplomacy, maintaining relations by two - and multilateral agreements with the armed forces of other countries; the maintenance of peace and stability in the proximal and distal environments, including military cooperation and the implementation of confidence-building measures; military deterrence - by keeping some of the forces in combat readiness during peacetime, and the rest in readiness for mobilisation.

The overall objective of the operational (protection - defence) subsystem is to maintain preparedness for effective response to threats to the territorial integrity of the Republic of Poland, while providing the conditions for maintaining the constitutional order, internal stability and universal security of the country¹⁴.

The remaining areas of the operational (protection - defence) subsystem should look into their mission, goals and fundamental tasks which have been assigned to them.

Missions, objectives and tasks of the defence subsystem

The mission of the armed forces is to prepare themselves for the defence of the territory of the state (Member State) in the event of threats affecting the national interest and significant participation in responding to any crises related to the security of the state¹⁵.

Today, the Polish Armed Forces are the main instrument for implementing security policy and strategy, that is: support and defence of the interests of the state in the international arena by military means; implementation of international and allied obligations concerning the use of the armed forces; participation in the defence of the rule of law, public order and stability of the state. The main task of the Polish Armed Forces is to ensure the ability of the state to defend and maintain

readiness to oppose aggression in the context of alliance commitments. They maintain readiness for asymmetric actions, including multinational joint anti-terrorist operations carried out in accordance with international law, organised by NATO or an ad hoc coalition of states. In addition, the Polish Armed Forces are ready to participate in multinational joint stabilisation, peacekeeping and humanitarian operations outside the country.

Ensuring security in times of peace and supporting stabilisation processes and humanitarian operations, as well as conflict prevention, gives way to the development of missions and tasks for professional armed forces. Currently, three types of missions¹⁶ for our armed forces are taken into consideration, which include the following actions¹⁷:

- ensuring the defence of the state and opposing armed aggression;
- supporting internal security and supporting society;
- participating in the process of building international stabilisation, including participation in international activities in the field of crisis management.

Missions and tasks carried out by the Polish Armed Forces concerning the maintenance of state defence readiness must be reflected in their composition, organisational structure, armament and equipment, and dislocation of units. This was a direct result of the launching of the professionalisation programme of the Polish Armed Forces and its technical modernisation. It was right to assume that the professional army - in the form of well-trained, adequately equipped (armed) men who are more amenable and mobile, provides greater efficiency in different environments, in the context of different types of operations. This process requires changes in the internal structures of military units, as well as in the training process. In addition, it is closely linked to the second area of professionalisation, which is the modernisation

¹⁶ Mission - is a set of values that express the specific role of the institution / organisation for the benefit of the environment in which the institution / organisation has a number of tasks to fulfill, they justify the functioning of the institution in the state. The mission of the institution / organisation translates into tasks that must be performed in order to achieve its objective. Defining the mission of the institution / organisation is a major step in the formulation of objectives (author's own definition).

¹⁷ *National security strategy of the Republic of Poland* of August 11, 2014, MON, Warszawa, p. 14.

¹⁴ The objective is a formally established intention, expected to be achieved in the future, arising from the needs of the socio - economic environment in which the system operates. A. Stabryła, J. Trzeciński, *Organizacja i zarządzanie*, PWN, Warszawa 1982, p. 316

¹⁵ *Strategia wojskowa RP*, MON, Sztab Generalny WP, Warszawa 2003, p. 14.

of the army, meaning equipping it (including types of armed forces) with modern weapons systems. Professionalisation is a complex and long-term process, so it is difficult today to determine the date of its completion, but it certainly requires urgent implementation. Specific priorities, in order to support and accelerate the transformation of the armed forces, refer to a higher level and quality of technical equipment, training of headquarters staff, integrated logistics, better dislocation of units, expeditionary capabilities, ability to work in a net centric environment, counterintelligence protection and civil-military cooperation, as well as achieving higher interoperability with allies and an appropriate degree of standardisation. The priorities in the field of technical modernisation are supposed to increase the capacity of recognition and warning, mobility and firepower, as well as the ability to depict the activities and support command.

The specific objectives of the professionalisation of the armed forces will include: ensuring the defence of Polish territory against armed aggression by building a strong defence subsystem; ensuring the security of citizens by preparing them for the military defence of the country (military service, education, youth defence, training of candidates for the professional service, training reserve soldiers, patriotic education of youth); supporting public administration in operations liquidating non-military threats in the country. The development strategy for 2022 involves eight specific objectives for the armed forces for the next decade. These are the following objectives and tasks to be performed¹⁸:

• **increasing the potential of the Polish Armed Forces to carry out the mission** in terms of:

- ensuring the ability of the state to defend and counteract against aggression within the alliance commitments,
- participating in stabilising the international situation,
- the provision of military assistance to state authorities in non-military crisis situations,
- increasing saturation of modern arms and military equipment, including participation in international programmes,

– achieving interoperability and compatibility of the Polish Armed Forces with NATO and the EU;

• **improvement of the organisational structure of the Polish Armed Forces**, including:

- creating modular structures,
- raising the level of training and continuing professionalisation of the army of professional soldiers,

– achieving standards for completion of military commands and units and increasing their availability,

– flattening and „trimming” command structures,

– creating a modern system of reserves (National Reserve Forces),

– optimisation of logistics capabilities,

– improving capabilities of the military health service to protect the Polish Armed Forces,

– implementation of the Integrated Multi-Level Computerised System of the Ministry of National Defence;

• **raising the level of training of the troops**, by:

– raising the level of education and vocational training of professional soldiers,

– raising the level of training and professional development of professional soldiers,

– development and implementation of innovative concepts and doctrines,

– implementing the system of using experience from Armed Forces’ operations;

• **enhancing the capacity of the administrative and economic structures of the country to support the defence of the state**, including:

– improving non-military defence preparation,

– strengthening the defence industry,

– developing HNS capacity

– improving civil-military cooperation (CIMIC)

– working on a systemic solutions regulating the area of civil defence;

• **improvement of defence planning** by:

– improving defence planning at the strategic level,

– improving the planning and programming the development of the Polish Armed Forces;

• **construction of a modern and productive research potential for defence**, including:

– adapting the system of organisation and implementation of research work to the standards of the EU and NATO,

¹⁸ *The development strategy of the national security system of Poland in 2022*, adopted by a resolution of the Council of Ministers on April 9, 2013, p. 52.

– intensifying Polish efforts to actively participate in scientific and industrial centres in international arms programmes;

- **effective promotion of defence;**

- **improving the capacity to recognise and protect against threats to state security,** which consists of:

- improving the ability to identify, prevent and combat threats to the internal security of the state,

- improving the reconnaissance ability at all levels of command in the national system, allied and coalition.

Modern armed forces should be able both to defend Poland, as well as to participate in the defence of allies, and to support the efforts to stabilise the international environment and the state administrations on central and local levels, as well as assisting society.

Missions, objectives and tasks of the foreign service – diplomacy

Diplomatic efforts are aimed at ensuring favourable international conditions, ensuring the safety of the Republic of Poland and the realisation of its wide-ranging interests as fully as possible. The fixed direction of Poland's diplomatic activities are actions aimed at strengthening the credibility and effectiveness of the Atlantic Alliance. The priority is to strengthen the collective defence and deterrence potential of NATO, and to support improving the Common Security and Defence Policy in the political, strategic, institutional and operational dimensions. An important area of concern is conventional arms control and the system of confidence-building measures in Europe¹⁹.

For national security, the key areas of activity of Polish diplomacy, including military diplomacy, are allied security structures - NATO and the European Union in the framework of the Common Security and Defence Policy. This is a positive development of allied structures, consolidation and building their defence capabilities, including military and civilian abilities, which is a condition of preventing and combating new threats and meeting new security challenges.

The main tasks of military diplomacy, in terms of shaping the national security and defence system, both in the broad sense of general diplomacy and

in the area defined by the directions of the military policy, are:

- recognition (obtaining reliable information), analysis and objective assessment of events and facts, as well as the whole military-political situation, including: identification of potential sources of conflict - a threat to international order, both regional and global, that can affect the security and interests of the country, region, Europe and the world;

- maintaining contact, dialogue and strengthening bilateral relations with the alliance, including active participation in the development and implementation of a Common Security and Defence Policy²⁰ by taking appropriate positions in the commands and staff of NATO;

- taking actions for the country's own safety, including: the development of the military balance, building a system of regional security by promoting cooperation with countries in the immediate neighborhood²¹;

- supporting directions for combatting threat in the 21st century (terrorism, proliferation of weapons of mass destruction, organised crime, illegal migration), adopted by the international community;

- building and embedding the image and promotion of Polish military thought, including: promoting our military achievements both in the country and internationally;

- promoting our defence industry through active participation and presence at the most important trade fairs and exhibitions worldwide and in the framework of bilateral contacts with representatives of other countries; recommending Polish companies and enterprises that can provide services (outsourcing) in operations and peacekeeping missions;

- obtaining information about the armed forces (state, structure, training, organisation, tactics and strategy), armaments (state, quality, technical capabilities), infrastructure, operational areas (climate, buildings, operational land preparation), economic and demographic potential.

²⁰ See: NATO's New Strategic Concept (2010); European Security Strategy (2003), http://www.msz.gov.pl/Dokumenty_strategiczne,30461.html (February 8, 2014).

²¹ See: A. Ciupiński, K. Malak, *Bezpieczeństwo polityczne i wojskowe*, AON, Warszawa 2004, p. 103.

Missions, objectives and tasks of the special services

Military special forces - intelligence and counterintelligence - are designed to protect against external (military intelligence service) and internal (counter-intelligence service) threats to national defence, security and maintaining the combat capability of the armed forces.

Counterintelligence activities are focused on the protection of constitutional order and the democratic system against attacks on the country's stability and operational reconnaissance of security threats to Poland arising from the activities of foreign special services. The main tasks of counterintelligence should therefore include: the effective recognition of potential and real threats and prevention using available operational and process methods; ongoing monitoring and analysis of the situation in the area of the identified threats to the security of the state; preventive actions, especially in the field of protection of classified information; coordination and cooperation with other components of the national security system of the Republic of Poland and foreign and international bodies in accordance with alliance commitments.

Special forces military missions are as following:

- carrying out operational-intelligence actions, identifying threats against the interests of Poland,
- carrying out measures to protect the economic interests of the armed forces,
- maintaining information security in the armed forces.

As part of these missions, the military special forces carry out the following tasks for state defence:

- receive, collect, analyse, process and transmit information to the competent authorities, which may have a significant impact on the security of the state, including its defence and maintaining the ability to employ the armed forces,
- recognise and prevent external terrorist and military risks, threatening national defence,
- carry out, within the limits of its jurisdiction, the tasks related to the protection of classified information,
- recognise, prevent and detect crime related to unauthorised disclosure or use of confidential information,

- conduct electronic intelligence and counterintelligence for the armed forces,
- recognise, prevent and detect crime in international trade in goods, technologies and services of strategic importance for national security and for the maintenance of international peace and security,
- recognise, prevent and detect terrorism,
- recognise, prevent and detect crime against the Republic of Poland.

The activities of military special services on Polish territory can be carried out only in connection with their operations outside the country.

Missions, objectives and tasks of the defence industry

The defence industry, in addition to the Polish Armed Forces, is one of the key factors ensuring the independence of the state and the necessary conditions for the implementation of Polish security strategy²². In addition, as part of the state defence subsystem, it performs tasks related to the protection of its defence needs, especially during a threat to its security and war, which requires the preparation and use of the whole defence industry (PDI) in the country.

Industrial defence potential is formed by the tangible and intangible resources that exist in Polish industry, protecting the state defence needs, including the needs of the Polish Armed Forces in arms or military equipment²³. Its potential and structure are shaped according to the size and the type of defence needs, in particular those specified in the *Program of development of the Polish Armed Forces in the years 2013–2022* and *Program of mobilization of economy for the years 2013–2022*.

The defence industry potential consists both of companies with limited liability and joint stock companies, which conduct business in accordance with security and defence needs of the state, as well as state-owned companies, whose founder is the Minister of National Defence, and companies

²² See: *Consolidation Strategy and the Development of Polish Defence Industry in 2007–2012*, adopted by Council of Ministers on August 31, 2007.

²³ Bill of October 7, 1999 on supporting the restructuring of the defence industry and technical modernisation of the Polish Armed Forces (Law Register of 1999, No 83, position 932, as amended).

resulting from the commercialisation of these companies. In addition, it also includes research and development units operating for the security and defence needs of the state and companies implementing international trade in goods, technologies and services of strategic importance for national security and for the maintenance of international peace and security²⁴.

In accordance with its statutory delegation²⁵, the Council of Ministers, taking into consideration the directions of structural transformation of the defence industry, detailed a list of the companies identified in the bill of Council of Ministers on 4 October 2010 *on the list of companies, enterprises and research & development units, operating for the security and defence needs of the state, as well as companies implementing international trade in goods, technologies and services of strategic importance for national security and for the maintenance of international peace and security*²⁶. On 2 September 2014, the military fair in Kielce was established and the Polish Defensive Holding based on the Polish Armaments Group, bringing together more than 30 different companies, started to operate.

Issues related to organising task for national defence, implemented by entrepreneurs engaged in business activity in the territory of Poland, including the entrepreneurs of special significance for the economy and defence, government bodies competent to organise and supervise the execution of tasks, as well as the method of financing these tasks, are specified in the *Bill on organising tasks for the defence of the state implemented by entrepreneurs*²⁷.

The statutory tasks of government in the implementation of defence tasks by entrepreneurs are: establishing detailed terms of reference for the defence of the state carried out by individual entrepreneurs, imposing obligations on entrepreneurs to carry out the tasks for t defence,

contracting entrepreneurs for carrying out tasks and receiving reports about their execution, financing tasks for the defence of the state as well as the supervision of the execution of the tasks for the defence.

The Minister, executing his right under the ownership of the shares held by the Treasury, in consultation with the minister competent for the scope of activity of the company, is responsible for organising and supervising the implementation of tasks for the defence of the state by commercial companies in which the Treasury holds at least 50% of the shares. With other companies, supervision is performed by a territorially competent provincial governor. Entrepreneurs of special significance for the economy and defence, as well as companies dependent on them, are supervised by bodies referred to in the regulation²⁸ - the minister responsible for economic affairs, the minister responsible for the Treasury, the minister responsible for maritime affairs, the minister responsible for transport, the minister responsible for communications, the Minister of National Defence, and the Minister responsible for health issues²⁹.

Also, provisions of the Bill of 29 August 2002 on the *state of war and the competence of the Supreme Commander of the Armed Forces and its subordination to the constitutional subjects of authorities of the Republic of Poland* allows for the application of additional tasks on entrepreneurs, the implementation of which is essential to the security or defence of the state and ensuring supply of the population³⁰.

In addition, based on the provisions of the Bill of 25 September 1981 on *state-owned companies*³¹, the founding body has the right to impose on the entrepreneur the duty of introducing a task to a business plan or setting a task beyond the plan, if this is necessary because of the need to defend the country if there is a natural disaster. In this case, the founding body provides enterprise with measures necessary to implement the tasks imposed on the

²⁴ As stated in the Bill of 29 November 2000 *on companies implementing the international trade in goods, technologies and services of strategic importance for national security and for the maintenance of international peace and security and amendment* (Law Register No 119, position 1250, of 2001, No 154, position 1789 and of 2002 No 41, position 365, No 74, position 676 and No 89, position 804). Ibidem, art. 2.1.

²⁵ Ibidem, art.2.2.

²⁶ Law Register 2010, No 198, position 1313.

²⁷ Bill of August 23, 2001 on *organizing tasks for the defence of the state implemented by entrepreneurs* (Law Register No 122, position 1320, as amended).

²⁸ Regulation of October 4, 2010 *on the list of entrepreneurs significant for defence and economy* (Law Register No 198, position 1314 and amending regulations of December 23, 2013, Law Register in 2014, position 303).

²⁹ *Bill on organizing tasks...*, art. 5.

³⁰ See: *Bill on state of war...*, art. 25 (Law Register of 2002, No 156, position 1301, as amended).

³¹ Bill of September 25, 1981 *on state-owned companies* (Law Register of 1981, No 112, position 981, as amended).

company and the execution of the contract is based on the agreement between a company and an entity, indicated during the imposition of the task³².

The tasks for defence shall be imposed on the entrepreneur by an administrative decision issued by the responsible entity of the government. Their execution is based on a contract with the company and authority which issued the decision imposing an obligation to implement and is financed from the state budget and planned as part of the budget of the entity being part of the agreement. The work related to the preparations for the implementation of tasks for the defence and external security of the state, having a planning character, are financed from the entrepreneur's own budget³³.

According to the Bill, an entrepreneur of particular economic and defence importance is a trader carrying out tasks for the defence of the state³⁴, whose area of operation is an area larger than one province and the subject of business activity is: operation of airports and seaports, distribution, broadcast of radio and television programmes, production, transportation and storage of petroleum products, construction, repair or modernisation of weapons and military equipment, the implementation of special marketing, transport, postal services, telecommunications, manufacturing, distribution and transmission of natural gas, liquid fuels and electricity. The current list includes 177 entrepreneurs of particular importance for the economy and defence³⁵.

³² Ibidem, art. 60.2 and 60.3.

³³ Ibidem, art. 7.

³⁴ Under the provisions of Art. 2 of the *Bill on the organisation...* the tasks for the defence of the state include particular projects in the following areas:

1) Mobilisation of the economy, including the tasks for selected sectors of the economy in terms of security and national defence needs for the Polish Armed Forces and allied forces in terms of national security threats and war.

2) Militarisation, including supplement of staff and armaments needs resulting from the structure of militarised units and other projects in the field of organisational preparation and mobilisation if under separate regulations the entrepreneur is intended to be subject to militarisation.

3) Operational planning, including planning projects, in particular concerning the functioning of the entrepreneur in the event of external threats to national security and war.

4) Defence training, including actions taken in time of peace, to prepare the crew to carry out the tasks of defence.

5) Projects under the responsibility of the state, which include assistance to allies residing in the territory of the Republic of Poland, the provision of local infrastructure, logistics and protecting troops and facilities.

³⁵ See: appendix to regulation of Council of Ministers of 4 October 2010 on the list of entrepreneurs significant for

Industrial defence potential, according to the *strategy to consolidate and promote the development of the Polish defence industry*³⁶, is one of the basic components of the security and defence of the state. The strategy of action associated with it, considers consolidation based on, inter alia, commercialisation of state enterprises and certain research and development units, reorganisation of the PDI and cooperation with strategic investors. The PDI's current condition is not satisfactory. The competitiveness of the national defence industry - especially in the context of implementation of the so-called *Defence Directive 2009/81/EC*³⁷ - is not sufficient to be able to participate widely enough in the process of technical modernisation of the Polish Armed Forces, as well as to successfully compete in foreign markets. In addition, previous experience with the restructuring of the sector shows that the division of powers between several ministries (Ministry of Defence, Ministry of Treasury, Ministry of Economy), resulting, inter alia, from the current ownership structure of the PDI, excessively prolonged the decision-making process and is not conducive to effectiveness in obtaining, production and promotion of armaments and military equipment³⁸.

In order to strengthen the competitiveness of the domestic defence industry, measures are required for both the government and the defence sector entities. Government administration - whose main objective is to create better system conditions for the development of the production and sales of products in a competitive market - should include the development of a new programme for the defence industry and the implementation of legal solutions to facilitate the effective operation of defence industries in an open competition. In contrast, PDI entities should become more active in business concerning development of the production and sales of defence products, using

defence and the economy (Law Register No 198, position 1314 and amending regulations of 23 December 2013, Law Register in 2014, position 303).

³⁶ Adopted by Council of Ministers on 31 August 2007.

³⁷ Directive 2009/81/EC of the European Parliament and of the Council of 13 July 2009 on the coordination of procedures for the award of certain works contracts, supply contracts and service contracts by contracting authorities or entities in the fields of defence and security - applies to the procurement in the fields of defence and security through open tenders.

³⁸ *White Book on National Security of the Republic of Poland*, BBN, Warszawa 2013, p. 52.

the opportunities offered by cooperation with foreign partners in the field of capital, technology, products, industrial cooperation and markets³⁹.

Protection subsystem

Protection subsystems are created by national services, guards, inspection agencies and the judiciary; counterintelligence services; rescue services and civil protection; elements of crisis management; border agencies and NGOs⁴⁰. The principal mission, as well as the objective, of protection subsystems is to provide the conditions for maintaining the constitutional order, internal stability and security of the population. In particular, these tasks relate to the protection of state institutions, citizens, common and individual resources from threats both military and non-military.

The protection subsystem includes a significant group of forces and means and, therefore, this publication will only cover only of the protective institutions of our State.

The police⁴¹ are a uniformed and armed formation serving society and dedicated to the protection and maintenance of security and public order.

The main tasks of the police are to protect human life and property against unlawful attacks that violate these goods, as well as the protection of public safety and order, including the provision of peace in public places and public means of transport, in road traffic and waterways for widespread use. The police also perform tasks related to the initiation and organisation of activities aimed at preventing offences and crimes, as well as interaction in this area with state agencies, local governments and community organisations. The tasks of the police should be the detection of offences, the prosecution of the

perpetrators, and monitoring of compliance and administrative order relating to public activities or existing in public places. Organisational units of police cooperate with the police forces of other countries and international organisations on the basis of international agreements and other regulations governing the cooperation⁴². The police also carry out tasks under EU law and international agreements on their principles and to the extent specified therein⁴³. In addition, the police perform tasks related to the supervision of the municipal guards and issuing permits for the possession of weapons.

The central government authority, competent in matters of protecting the safety of people and the maintenance of public order and safety, is the Commander in Chief of the Police, subject to the minister responsible for internal affairs, at whose request they are appointed and dismissed by the Prime Minister. The Commander in Chief of the Police is the superior of all police officers. Deputies to the Chief of Police, including the first Deputy, shall be appointed and dismissed by the minister responsible for internal affairs at the request of the Chief of Police⁴⁴.

The core of the organisational structure of the police are officers employed in the following divisions: criminal, prevention and protection (logistics, communications and information technology). The main tasks of the offices competent for crime (Central Bureau of Investigation, Bureau of Criminal Service), are, in particular:

- planning, coordinating and undertaking activities aimed at identifying and combating organised crime, both domestic and international, in particular of a criminal, economic, and drug-related character;
- conducting preparatory proceedings in cases involving organised criminal groups;
- coordinating the activities of the operational reconnaissance of terrorist threats;
- implementing, supervising, organising and promoting activities, performed as part of the Police tasks in combating crime related to trafficking in human beings;

³⁹ Report on the implementation of tasks resulting from the strategy of consolidation and support of the development of the Polish defence industry in the years 2007–2012, submitted by the Minister of Economy, <https://www.premier.gov.pl/wydarzenia/decyzje-rzadu/sprawozdanie-z-realizacji-w-roku-2011-zadan-wynikajacych-ze-strategii.html> (May 16, 2014).

⁴⁰ *White Book on National Security of the Republic of Poland*, BBN, Warszawa 2013, p. 52.

⁴¹ See: Bill of April 6, 1990 on Police (Law Register of 2011, No 287, position 1687 as amended).

⁴² See: B. Wiśniewski, *Ogólna charakterystyka zasadniczych sił resortu spraw wewnętrznych i administracji w świetle obowiązujących aktów prawnych*, Informator nr 2(4)/2000, Biuro Spraw Obronnych MSWiA, Warszawa 2000, p. 23.

⁴³ *Ibidem*, art. 2.3.

⁴⁴ *Ibidem*, art. 5.1.

– supervising, coordinating and supporting activities in the context of criminal investigations of kidnappings for ransom in the country and abroad, operated by the organizational units of the police;

– organising and undertaking operational activities in cooperation with organisational units of the police.

The police also include riot and anti-terrorist units and judicial police, whose detailed set of tasks and rules of organisation are defined in the Regulation of the Minister of Internal Affairs and Administration of 2 February 1999 on *the detailed set of tasks and rules of organisation of judicial police*⁴⁵.

The Internal Security Agency (ISA), as defined in the Act of 24 May 2002 on *Internal Security Agency and Intelligence Agency*, is a special service, competent for matters of internal security of the state and its constitutional order⁴⁶.

The Internal Security Agency, in accordance with Regulation No. 73 of the President of the Council of Ministers of 26 June 2002 on *the statute of the Internal Security Agency*⁴⁷, is a government office that supports the Chief of Internal Security Agency and acts in accordance with his orders, decisions, instructions and guidelines and under his direct leadership.

The main task of the Internal Security Agency is to protect the state against prepared and organised activities that may pose a threat to independence or Polish constitutional order, to disrupt the functioning of state structures or jeopardise the fundamental interests of the country. They include: the fight against terrorism; counterintelligence; preventing the proliferation of WMD; combating economic crime; the fight against organised crime; combating corruption; protection of classified information and analysing the information⁴⁸.

The State Fire Service, in accordance with the act on the protection against fire⁴⁹, is the basis of the National Rescue and Firefighting System, which is an integral part of the internal security

organisation which, in order to save life, health, property or the environment, fights fires, natural disasters and other local threats.

By analysing the catalogue of threats defined in Figure 1 and the basic tasks of the State Fire Service and the National Rescue and Firefighting System, it seems to be a reasonable argument that the system of public safety concerning civil protection and rescue is the domain of emergency services based on the National Rescue and Firefighting System. A system built on this basis should fully and effectively implement the main goal, which is to help the public and to provide the basic conditions of survival in the face of the effects of threats to nature and civilisation.

For such a system to be more efficient, due to the fact that the subject is public, it should be an integral part of cooperation with non-governmental organisations, particularly with social organisations, such as emergency organisations, first of all: Volunteer Fire Brigades and Volunteer Search and Rescue such as Mountain Volunteer Search and Rescue, Tatra Volunteer Search and Rescue, Water Volunteer Search and Rescue, and the Polish Red Cross. This cooperation should be based on integration with the national emergency services, closer than it is currently and, above all, the State Fire Service, State Emergency Medical Services, as well as the emergency notification system.

Common ground for the cooperation of all emergency subjects in the system of civil protection and rescue should be fixed capacities to act effectively in the face of threats and their effects. Mechanisms and instruments should be established for continuous improvement of the level of efficiency of rescue operations.

The Border Guard, as a non-complex administration, is subordinate to the Ministry of Internal Affairs and has about fifteen thousand officers and four thousand civilian employees. Established in place of Border Troops, it is a continuation of the formation of the interwar period - Border Protection and the Border Guard Corps.

The fundamental task of the Border Guard is to protect the state border on land and sea; organising and carrying out cross-border traffic control and the prevention and combating of illegal migration by: monitoring compliance with regulations regarding entry and stay of foreigners on Polish territory, identifying and analysing the migration

⁴⁵ Law Register of 2009, No 12, position 106.

⁴⁶ See: art. 1 of Bill of May 24, 2002 on *Internal Security Agency and Intelligence Agency* (Law Register of 2010, No 29, position 154).

⁴⁷ Regulation of 2002, No 26, position 432, as amended.

⁴⁸ See: <https://www.abw.gov.pl/pl/zadania/63,Zadania.html> (May 9, 2014).

⁴⁹ Bill of 24 September 1991 on *the protection against fire* (Law Register of 2009, No 178, position 1380, as amended).

threats, combating the migration threats, including the crime of illegal migration, cooperation with the competent authorities and bodies on granting permits for foreigners to enter the territory of the Republic of Poland or stay in the territory, including performing at the request of those bodies and entities, under the terms of separate regulations.

In addition, the tasks of the Border Guard include identification, prevention and detection of offences and prosecution of the perpetrators. The Border Guard provides public order within the territorial border crossings, and in that capacity also in the border zone. Its tasks include the deposition and maintaining of the boundary markers on land as well as preparing, updating, and storage of the border's geodetic and cartographic documentation, protection of the integrity of boundaries and devices for the protection of the state border. The Border Guard also monitors the exploration of Polish marine areas and compliance with the rules in force in those areas by vessels and protects the state border in the airspace of the Republic of Poland by observation of aircraft and flying objects flying across the state border at low altitudes, and informs about these overflights to appropriate units of the Polish Air Force.

The tasks entrusted to this formation also include tasks resulting from European Union law and international agreements on the principles to the extent specified therein.

The Border Guard is working with the Head of the National Criminal Information Centre to the extent necessary to carry out its statutory tasks.

The Commander in Chief of the Border Guard is subordinated to the Minister responsible for internal affairs - appointed and dismissed by the Prime Minister at the request of the Minister. They are the central body of state administration in matters of state border protection and border traffic control. The Deputy Commander in Chief of the Border Guard is appointed and dismissed by the minister responsible for internal affairs at the request of the Commander in Chief of the Border Guard.

Summary

Protection and defence projects which compose the process of preparing the defence and create the conditions to meet the needs of defence and the

functioning of the national economy in the event of threats to state security and war, are carried out on the basis of the state's defence potential, including the benefits that have been defined in the statutes and regulations of the Council of Ministers, and materialise in the annual and long-term benefits plans for the defence of the state. It is assumed that such a structure of defence system should protect the ability to conduct the full range of effective defence to counter any threat (including military aggression) for vital national interests. However, the actual performance and efficiency of the state defence system can only be verified by a particular crisis.

The state protection and defence subsystem is included in the operational subsystems of the Polish national security system. These subsystems, while creating a separate system⁵⁰ based on functional criteria, are classified as executive protection subsystems, which also include, among others, justice and special services⁵¹. This is not a typical system, because it consists of different entities between which there are some relations, but not as structured as is the case in other systems. It performs its mission, aimed at ensuring the protection and defence of the state as a political entity and fulfills the functions entrusted to ensure the continuation of the state as being with a fixed organization and system.

It is also important to provide the position of the state in the international arena and to maintain the best possible relations with other countries, which is the responsibility of Polish diplomacy. This subsystem should be organised to ensure the uninterrupted functioning of public authorities, both during normal operation of the state, including a crisis, as well as during states of emergency (state of war, state of emergency, natural disaster).

⁵⁰ System is defined as a certain set of elements, integrated on purpose, characterised by order and relative autonomy, isolated from the organisation which is the state.

⁵¹ *White Book on National Security of the Republic of Poland* also mentions here: the institutions combating terrorism and countering political extremism, institutions administering cybersecurity, institutions for the protection of classified information, health and public order guards, emergency services and civil protection, border guards, security services for the most important authorities and public administration, and other protective subsystems.

Bibliography

- Beaufre A., *Wstęp do strategii. Odstraszenie i strategia*, Warszawa 1968.
- White Book on National Security of Republic of Poland RP*, BBN, Warszawa 2013.
- Ciupiński A., Malak K., *Bezpieczeństwo polityczne i wojskowe*, Warszawa 2004.
- Directive 2009/81/EC of the European Parliament and of the Council of 13 July 2009 on the coordination of procedures for the award of certain works contracts, supply contracts and service contracts by contracting authorities or entities in the fields of defence and security.
- Kitler W., *Bezpieczeństwo narodowe RP. Podstawowe kategorie. Uwarunkowania. System*, AON, Warszawa 2011.
- Kitler W., *System bezpieczeństwa państwa, projekt rozwojowy na rzecz bezpieczeństwa i obronności*, AON, Warszawa 2013.
- Regulation of 4 October 2010 on the list of entrepreneurs significant for defence and economy (Law Register No 198, position 1314 and amending regulations of December 23, 2013, Law Register in 2014, position 303).
- Slessor J., *Polityka zagraniczna bez siły jest bezsilna, Strategia Zachodu*, Warszawa 1958.
- Słownik wyrazów obcych PWN*, Warszawa 1980.
- Stabryła A., Trzeciński J., *Organizacja i zarządzanie*, PWN, Warszawa 1982.
- Szatur-Jaworska B., *Diagnozowanie w polityce społecznej*, IPS UW, Warszawa 2002.
- Strategia obronności Rzeczypospolitej Polskiej strategia sektorowa do strategii bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*, MON, Warszawa 2009.
- Strategia wojskowa RP*, MON, Sztab Generalny WP, Warszawa 2003.
- Strategia bezpieczeństwa narodowego RP* (August 11, 2014), MON, Warszawa 2014.
- The development strategy of the national security system of Poland in 2022, adopted by a resolution of the Council of Ministers on 9 April 2013.
- Wiśniewski B., *Ogólna charakterystyka zasadniczych sił resortu spraw wewnętrznych i administracji w świetle obowiązujących aktów prawnych*, Informator no 2(4)/2000, Biuro Spraw Obronnych MSWiA, Warszawa 2000.
- Wojnarowski J., *System obronności państwa*, AON, Warszawa 2005.
- Bill of 7 October 1999 on supporting the restructuring of the defence industry and technical modernisation of the Polish Armed Forces (Law Register of 1999, No 83, position 932, as amended).
- Bill of 23 August 2001 on organising tasks for the defence of the state implemented by entrepreneurs (Law Register No 122, position 1320, as amended).
- Bill on state of war and the competence of the Supreme Commander of the Armed Forces and its subordination to the constitutional subjects of authorities of the Republic of Poland, (Law Register of 2002, No 156, position 1301, as amended).
- Bill of 25 September 1981 on state-owned companies (Law Register of 1981, No 112, position 981, as amended).
- Bill of 24 May 2002 on Internal Security Agency and Intelligence Agency (Law Register of 2010, No 29, position 154).
- Bill of 24 August 1991 on the protection against fire (Law Register of 2009, No 178, position 1380, as amended).

Internet

- NATO's New Strategic Concept (2010); European Security Strategy (2003), <http://www.msz.gov.pl/Dokumenty,strategiczne,30461.html> (8 February 2014).
- Report on the implementation of tasks resulting from the strategy of consolidation and support of the development of the Polish defence industry in the years 2007–2012, submitted by the Minister of Economy, <https://www.premier.gov.pl/wydarzenia/decyzje-rzadu/sprawozdanie-z-realizacji-w-roku-2011-zadan-wynikajacych-ze-strategii.html> (September 16, 2014)

